

ČASOPIS PRE ZÁBAVU A POUČENIE.

Zodpovedný redaktor:

ANDREJ TRUHLÝ - SYTNIANSKY.

Roč. V.

Turč. Sv. Martin, 15. Apríla 1874.

Číslo 3.

Rodina slovanská.

Čo počneš človeče biedny,
Keď sa ohromná zdvihne moc,
Nad tebou slnce zapadne,
Zastre tvé¹⁾ nebo tmavá noc;

Keď nebudeš vedieť, kto si,
Nebuť mŕtvý svoj vydať hlas,
Nebudeš so sebou vládvať,
Jak mŕtvý musíš tráviť čas;

Keď sa dobrô za zlô vezme,
Tvoj rozum bude sebeklam,
Svätá pravda, zločin bude,
Keď musíš vraždiť seba sám;

Keď mienka verejná bude
Stenať v ohavnej porobe, —
Čo počneš, človeče biedny,
V tej divnej osudnej dobe? . . .

Slabé duše, tie sa stratia —
Nastúpi taká prevrata,
Že zapre otec své deti,
Syn svú matku, setra brata.

A to svet za pokrok vydá,
Za výsledok vznešených dŕm,
A ty musíš na to veriť,
Že je to evanjelium!

Netrápte sa duše verné,
Majte v srdci presvedčenie:
Že pravda pravdou zostane, —
Svätô jest naše určenie!

Nemáme úlohu pomstu,
Hriech je sebeckto, každá strasť, —
Naše určenie veľiké:
Ludskosti blaho, pokrok, vlast!

Naša hrstočka chatrná,
Nie sme bohataj iní,
Lež sme nie na svete sami,
Sme údy veľkej rodiny.

Náš otec je Bôh nebeský,
Naša mať je Sláva mati, —
Bratia sestry sme si sami
A rodina všetci Svätí.

Ján Král.

¹⁾ Skrátené *tvoje*, jako *moja* = *má*, *tvoja* = *tvá*, čo sa i v prostonárodnej poesii užíva. Pôv.

Dobry strelec.

Prostonárodnia poviestka.

Boli traja synovia u jedného otca. Dvaja starší inšie nerobili, iba naveky šable brúsili, aby vraj vysekali sa trebars i z pekla. A ten tretí vždy iba kuše robil a strielal, aby vraj trebárs i čerta zostrelil.

Raz prísnilo sa najmladšiemu, že spal pod holým nebom a tu prišiel k nemu starý človek, zobudil ho a podal mu písmo do ruky:

„Tu máš,“ poveda, „toto písmo ti vysvedčí, že bude z teba dač, jak len nebudeš báť sa vo svete ničoho a nikoho, iba Pána Boha.“

Sen zmizol, ale ráno vedel, čo to mohol byť za sen, keď si našiel písmo v ruke.

Postavil sa pred otca, aby ho prepustil do sveta. Keď o tom počuli bratia, postavili sa i oni, že veď sú oni so svojimi šablami nie horší, jako ten s tou kušou. Otec by nebol chcel pustit od seba ani jedného, ale naposled povedal:

„Keď ste si tak zaumienili, urobte si, jako vám páči sa, moje deti!“

Tu ti dvaja vzali svoje paloše, ten tretí svoju kušu; otec požehnal jich na cestu, mater v slzách za najmladším dobre že sa neutopila.

Lúto bolo i našim synkom za domom, za otcem a mamkou. Ale jako raz zašli za vršek, hneď poskočili si veselsie a už len išli — išli.

Prišli ku jednému hostincu. To bol hostinec kráľovský a hostinský mal taký rozkaz od kráľa, aby pocestným darmo dával jest a piť. Vnišli i oni dnu a občerstvili sa náležite; potom ale tým rezkejšie kráčali ďalej.

Raz ti tu prídu do veľikých bučín, kde ani ptáča ani letáča nebolo vidieť preleteť. Večer tiež už prichodil a bučiny nemínaly sa, iba čo hora bola ešte hustejšia. Neprihodilo jim už inak, iba prihotovať sa na noclah, jako načím v takých veľikých horách. Povedali teda, že si nahotujú dreva na dostač a medzi sebou urobili príkaz, že koho na stráž postavia, ten nesmie v noci na druhých zavolať, čoby čo robilo sa s ním a ráno

o tom nesmie pred bratmi ani slova rieciť, lebo že o hlavu príde. A komu by oheň zdochol, toho že volky nevolky rozsekat mu-sejú na kusy.

Dobre.

Nashánajú toho dreva, nakladú, podpála a plameň jim blčí hore do neba. Dvaja mladší lahnú si spať a spia; najstarší si sadne k ohňu a meč k sebe položí. Tu i tu prikladá na oheň, tu i tu si i podriemkáva; ale to list v hore zašuchoce, to i sova zahukoce a spať mu nedá. Zrazu počuje, že lámú sa hory. Obzre sa a vidí, že to *drak trojhlavý* horu drúzga, fukoce a ide na neho. Zdesil sa veľmi a len stolko, že nezavolať na bratov.

„Ale,“ vraj, „budem kričať, prídem o hlavu; dám sa mu pridláviť, skapem tu i s nima. Ej, to Bóh dá byť nebude! A veď som vari na darmo tie šable nebrúsil!“

Jako už začal drak sičať a oheň sypať, náš šuhaj smelo pochytil paloš — a šuch! padla drakovi hlava, — a šuch! padla mu druhá, — a šuch! padla i tretia hlava! Ešte pochytil telo drakovo a odvliekol na stranu do húšti; z hláv jazyky povyťahúval a schoval do kapsy. Pribehne k ohňu a ten mu už leban (temer) bol zdochol a na nebi už brieždilo sa. Chytro rozfúkal oheň a zobudil bratov. Pobráli sa a neriekli ani slova, ani jako ste spali, ani jako sa ti vodilo, bo taky bol príkaz medzi nimi.

Idú, idú a bučiny nemínajú sa. Večer jich tam zašiel ešte vo väčších horách. Obnovili si príkaz medzi sebou a keď už vatra blčala do neba, dvaja lahli spať a srední sadol si k ohňu na stráž a meč položil ku sebe. Tu i tu prikladá, tu i tu nadchodia ho i driemoty; ale to list zašuchoce to i sova zahukoce a spať mu nedá. Zrazu počuje, že láme sa hora. Obzre sa a vidí, že to *drak šesthlavý* horu drúzga, fukoce a ide na neho. Zdesil sa a len len že už zavolať na bratov.

„Ale,“ vraj, „budem kričať, — prídem o hlavu; dám sa mu pridláviť — zkapem tu

i s nima. Ej, to Bôh dá byť nebude! A veď som vari nadarmo tie šable nebrúsil!“

Nuž tu, jako drak začne sičať a oheň sypať, náš šuhaj smelo pochyťí paloš — a šmik! odfrkly drakovi odrazu dve hlavy, — a ešte raz šmik! odpadly druhé dve, — a tretí raz šmik! odletely z trupa ostatnie dve hlavy! Pochytil telo drakovo a odviekol do húšti; z hláv jazyky povyfahúval a schoval do kapsy. Ale z ohňa už leda iskierka a na deň briezdi sa! Chytrô rozdmúchal oheň a zobudil bratov. Pobrali sa a neriekli ani slova o tom, jaká komu bola noc.

Idú, idú a zázračné bučiny nemínajú sa. Večer jích tam nadišiel ešte v trikrát zázračnejších horách, kde už ani neba nevideli nad sebou. Svoj príkaz vzali teraz ešte na tvrdsie a rozložili vatru. Keď už plameň bľnká do neba, dvaja starší ľahli spať a najmladší strážil. Kušu si položil vedľa seba. Tu i tu prikladá na oheň, tu i tu nadchodia ho i driemoty; ale to hora zašuchoce to i sova zahukoce a spať mu nedá. Zrazu lámu sa hory. Pozre a vidí, že to *drak o dvanástich hlavách* rúti sa na neho. Nečakal, kým by drak dorútil sa, ale chytil kušu a prask! prask! šíp (pulec) za šípom vystrelúval a neprestal, iba keď už drakovi všetky hlavy bol odstrielal. Ťažké telisko drakovo odviekol — ale horko ťažko — do húšti; jazyky z hláv povyfahúval a schoval do kapsy.

Ale keď vrátil sa, oheň už bol zdochol. Poprehňal všetok popol, ale už i ten bol ochladol. Inak si nemyslel, len že ho bratia rozsekajú na kusy, keď prebudia sa.

„Ale,“ vraví, „kým ešte spia, bolo by preca dačo robiť!“

I vydriape sa ti na najvyššieho stroma do samého vrcholca a pozerá na všetky strany. Zúkol vôkol nič, iba z jeduej strany zabľšťalo sa mu volačo, ale i to bolo nemiernie ďaleko.

„A už kde je, tam je,“ pomyslí si; „ale život visí mi len na vlásku, musím to svetlo vyhladať a ohňa doniesť.“

Zošmikal sa zo stromu a pustil sa v tú stranu, po svojom rozume.

* * *

Jako tak ide, sretne volačo čierneho.

„Čo si ty za stvora?“ pýta sa.

„Ja som noc.“

„A či ešte zavela budeš trvať?“

„Nezavela, už by malo svať.“

„Ej, i to by bolo, veď by mne tým činom zmrklo sa na večnosť! Poď so mnou!“ zahrmel na ňu.

Ale noc začala utekať. On nelenivý zchytil z pleca kušu a podstrelil jej nohu. Noc už potom ledva kluckala a vliekla sa za ním jako tieňavá.

O chvíľku začne noc jaskať:

„Jaj, jaj, jaj!“

„Čože sa ti stalo?“ opýta sa jej.

„Jaj,“ rečie, „tamto ide deň, zaženie ma!“

Naozaj belelo sa tam volačo pomedzi stromy. Náš strelec zchytil kušu a strelil.

Dobre zhodil, lebo podstrelil i dňovi nohu. Hneď deň zastal. A strelec k nemu:

„Bože daj dobrý večer!“

A deň:

„Ba sníva sa ti, — či nevidíš, že je už deň?“

„Bolo by ti, keby si nebol v mojej moci; ale teraz tu mi budete obidvojaci i s nocou.“

S tým pripútal noc z jednej strany a deň z druhej o strom, aby mu tam boli, kým on svoje nepokóná.

Pustil sa znovu len tou nocou, veď to už neďaleko malo byť, kde bolo zabľšťalo sa mu to svetielko. A páč ho len! Horí tam vatra veľiká a dvanásti okolo nej. Už sú po večeri a ten dvanásty z nich práve svoj pohár dopíja.

„Ej, bolo by ti mne nič nezvyšiť!“ pomyslí si náš strelec a už natiahol kušu i odstrelil obrovi pohár od úst, — ešte i kúšťok nosa. Obri hneď poskákali na rovné nohy, kto to, čo to; bo v tých horách okrem nich žiadon nebytoval. No, nebolo jim treba hľadať.

Strelec sám postavil sa jim pred vatru.

„Tu som vám,“ povie, „keď ma chcete mať!“

„A či si ty naozaj ten strelec, čo ten pohár odstrelil?“

„A kto že by druhý? Tu hľa moja kuša!“

„No, keď si ty ten strelec, nič ti neurobíme; bo my len na takého čakáme, jako si ty.“

Sprisahali ho medzi seba a rozpovedali mu všetko, prečo a načo to robia.

Bol tam neďaleko jeden zakliaty zámok, v ktorom bolo zlata jako blata. K tomu bohatstvu boli by chceli dopratať sa tito obri, keby boli mohli. Ale jim to nebolo súdené. Tam na zámku mali *čierneho psíčka*, ktorý neprestajne behal po vrchu po múrach, každého začul zďaleka a zabrechal tak, že hneď všetci v zámku sa pobudili. A to by ešte nebolo nič. Obri by hádam všetkých, čo v tom zámku bývali, boli premohli; lež do zámku nebolo dvier, nebolo brány. Bol kremä jedon oblôčok, ktorým zámokí smeti von vyhadzovali a ktorým obri boli by museli po jednom tahať sa tadnu. Nuž tito teraz uradili sa s našim šuhajom.

„Zostrelíš ty.“ rečú mu, „najprv toho psíka; potom ta vydviame do toho oblôčka; si chlapík tenký, lahko pretiahneš sa. V zámku všetko spať bude, keď ho psík nezobudí; poobzeráš teda všetko bez prekážky, prídeš a rozpovieš nám a povťahuješ nás tým oblôčkom tadnu.“

Šli ku zámku. Šuhaj dobrý strelec streľil čiernemu psíkovi zrovna do hrtana, just keď pisky rozďavoval, že na nich zabreše. Ten dvanásty obor vydvihol ho jako hrušku k samému oblôčku. Lahko bolo vtiahnuť sa mu tadnu, keď bol šuhaj švický, žeby ho bol mohol prestryhnúť.

Chodí si on tam po tom zakliatom zámku a obzerá všetko. Bolo tam toho zlata ozaj jako blata, ale on ani neobzeral sa po ňom. On len to chcel vykútiť, či jest dáka živá duša v tom zámku, čo by ju bolo treba od tých obrov osvobodiť. I mu nebolo treba dlho ju hľadať. Prišiel do jednej izby, tam spalo šesť služobníc. Prešiel teda po tichu a vnišiel do druhej izby. I tuná tolko komorníc, ale i tieto v tuhom sne, jako by jich bol porezal. Vnišiel teda i do tretej izby a to bola krásna palota. Na prosried paloty stál zlatý stôl a na ňom pohár vína; oproti stolu bola zlatá posteľ a nad ňou visel zlatý meč; v posteli ale spala utešená panička.

Ten meč mu najinak udrel do oka a išiel, že si ho zosníme. Ale on tým mečom neuvládal ani hnúť.

„Ej,“ povie, „či som ja tak zoslabil, že už ani ten meč neudvihnem.“

Probuje ešte raz, ale nič.

„No ale, veď tu pohár vína, potužím sa.“

Len čo vypil, hneď jako by mu bol za sto chlapov sily naliat. Opásal sa už teraz tým mečom a poď do — roboty!

Jako tíško prišiel, tak vykradol sa i von z izieb a prišiel k tomu oblôčku.

„Jakože je, čože je?“ opytovali sa ho obri.

„Všetko je dobre,“ vravel jim; „zlata tu jako blata a všetci spia, jako by jich porezal; len sa dnu!“

Obri tahali sa po jednom dnu oblokom. Ale jako ktorý nastrčil hlavu, šuhaj odtal ju každému tým mečom a telo sám vtiahol dnu. Vládá už teraz, keď mu z toho pohára za sto chlapov sily pribudlo. Hej, ale jako padla posledniemu obrovi hlava, len tu v celom zámku, jakoby tisíc ľudí bolo odžilo, shon a krik porobil sa veľký, že kto to tam bol, kto to víno vypil, kto zlatý meč odniesol!

Nášmu šuhajovi krom toho nebolo čo čakať, kým by ho tam zpopáckali (t. j. na skutku polapili); veď vieme jaká mu bola hodina a jaký prikaz s bratmi. Vyskočil von oblokom a posporil sa tatam, kde už dávno mal byť.

Keď prišiel k vatre, čo ti obri kládli, iba čo si vzal ohňa, už bežal ďalej.

Jako prišiel na to miesto, kde noc so dňom sviazanú mal, tieto zle nedobre naňho, že kde mečká za tolké prenáravné časy, že či nevie, žeby celý svet naopak išiel, jakby to naveky takto trvať malo.

„No, nehundrujte mi tu poza uši,“ povie jim; „veď ja spravím s vami poriadok.“

Rozviazal jich teda. Noc postrčil na tú stranu, kadiaľ sama mala ísť, deň sotil na protivnú.

„Tak chojte, žeby ste sa nikdy viac dovedna nesišli!“ prihrozil jim a poskočil si za nocou ku svojej vatre, lebo noc veru ponáhľala sa.

Keď dobehol k vatre, brieždilo sa už; ale bratia jeho ešte spali. Mal teda času oheň založiť, vatru rozvatriť, že blčala až do neba. Potom bratov zohnal. Tí povstávali a poviedali:

„Ej bratku, či to bola ukrutne dlhá noc!“
On povie:

„A mne ešte dlhšia jako vám!“

Ale ďalej neriekli si ani slova, aby ne-
previnili sa proti príkazu; trebárs tamti ší-
pili, že už volač viac muselo stať sa, keď
tomuto zlatý meč popri boku blýskal.

* * *

Vymotali sa potom volijak z tých hôr
a šli — a to pekne rúce nazpät odkiaľ boli
prišli. Najmladší to hneď zbadal, ale nerie-
kol nič. Starší si to žiadali, bo by boli chceli
čím skôr preukázať sa s tým, čo to tam mali
v kapsách. Bola teda radosť nad radosťou,
keď došli zase k tomu hostincu, kde na po-
čiatku cesty boli zastavili sa.

Vnišli rovno dnu a hostinský ešte len
teraz uvítal jich, že mu budú vyprávať, kde
jako chodili. Pred najmladším ale zosňal
čiapku a usadil ho na prvé miesto, keď za-
zrel, že tomuto zlatý meč popri boku blýska;
svojmu sluhovi ale pošuškal volačo do ucha
a vypravil ho na náhle z domu. čo títo ani
nepobadali. Potom jich už častoval čo naj-
lepšími jiedlami a nápojmi.

Pri dobrom vínku rozveselili sa naši šu-
hajci. Najstaršiemu najprv rozviazal sa jazyk.

„A veď som ja,“ hovorí, „i nechodil nič
po nič po svete. Keď som ja vartoval, viete
v tú prvú noc tam v tých záračných buči-
nách, prišiel na mňa drak o troch hlavách.
Čo myslíte, čo som urobil? Ani som nemu-
kol, jako bol príkaz; len som pochytil paloš
a zrúbal som draka a telo popratal som do
húšti. A keď neveríte, tu sú tri dračie jazyky
z tých hláv.“

I vyložil z kapsy tri jazyky dračie.

„Čo len tri jazyky,“ ozval sa srední,
„to je nič; ja jich mám na taký spôsob šesť!“

A vyložil i on svojich šesť jazykov.

„Keďže ste sa už vyhradili,“ povie na-
pokon najmladší, nechže vám bude a nech
bude i po príkaze, ktorý ste jednako iba vy
sami smysleli a sami si ho i prestúpili. Ale
počujte už i moje, zlé i dobré. Páčte, tuto
je dvanásť dračích jazykov,“ — a porozkla-
dal jim jich po celom stole.

„A tuto, hľadte že, zlatý meč“ — a vy-
tiahol ho a švihol, že len tak povetrie za-
cvendžalo a zaligotal sa svet vo všetky štyri
strany.

„A veď k tomu meču jako si prišiel?“
hovoria mu bratia.

„A veď to vám rozpovedať mám, lebo
s drakom vodilo sa i mne len tak, jako vám;
ale o tomto meči da sa povedať trochu viac.“

Tu jim rozpovedal celú svoju i jejich
dlhú noc a čo v nej prihodilo sa. Nestačil
ani dobre dokončiť, tu už hrmely popred ho-
stinec zlaté kráľovské koče; v predňom vie-
zol sa sám kráľ so svojou paničkou a za
nimi kráľovské dvoranstvo.

„Čo to? čo to?“ opytovali sa všetci,
iba hostinský mlčal; bo ten mal príkaz od
kráľa vydaný, aby dal znať do zámku, jako-
náhle došiel by do hostinca pocestný so zla-
tým mečom; čo i urobil, keď títo boli došli
a toho sluhu na to bol vypravil do zámku.

Najmladší brat jako raz okom hodil po
paničke, hneď poznal, že to iná nebude kremä
tá, čo to pod tým zlatým mečom spala; len
trocha preca i jeho to premklo, kde vzala
sa tuná i s kráľom.

Kráľ ale vstúpil do hostinca a pravo na
najmladšieho s otázkou:

„Či si ty ten šuhaj, čo si to i pred
chvílkou zlatým mečom blýskal? Povedz, veď
sme to videli až do zámku!“

„Najjasnejší pán kráľ, ja som ten, a
zlatý meč je tu!“ povedal šuhaj smelo.

„Ale jako si prišiel k tomu meču?“
opytuje sa ďalej kráľ.

Takto a takto, rozpovedal šuhaj celú
vec ešte raz.

„To na vlas srovnáva sa s tým, jako má
byť a jako bolo,“ hovoril kráľ. „Iba to jedno,
či si ty ten spravodlivý a či si meč len tak
dakde z boku nedostal, — a to sa hneď pre-
ukáže. Lebo ten, kto tento meč po pravde
dostal, musí byť veľmi dobrý strelec, keď
tam toho psíka nočnou hodinou zostrelil
z múru. Poď teda preukáž sa. Jak zostrelíš
tamto z vrchu môjho zámku zlatú makovicu,
nuž ty si ten spravodlivý.“

Vyšli všetci pred hostinec a dívali sa.
Náš dobrý strelec i teraz iba čo vzal kušu

a šíp a namieril, už zlatá makovica z vrcholca zámku zletela dolu.

Kráľ hneď pojal ho za ruku a vyhlásil ho za vysvoboditeľa svojej jedinej dcéry a za svojho syna. Požehnal si jich jako svoje deti a oddal jim hneď pol kráľovstva na írek i s tým tam zakliatym, ale teraz už odklia-

tym zámkom a po smrti kráľovej pripadlo na dobrého strelca celé kráľovstvo.

On ho i vedel hájiť, keď len mal svoju kušu a víťazný zlatý meč. Popri ňom bolo dobre i jeho rodičom i bratom i všetkým statočným ľuďom.

Podal *Pavol Dobšinský*.

V ničomnom svete.

So mnou sa priečiš, ty biedny svete?
Prach, blato s duchom, — mráz s jarom
v kvete?

Hladina mora s orkánom?

So mnou sa priečiš ty svet — ničota?
Ja voľný orol v duchu života;
Tys' len podliak a ja — pánom!

Zaveslujem si krydlom vidiny
Pres hory pravdy, túžob výšiny;
Myšlienka — moja svoboda!

Pozriem po tebe, ničomný svete,
Zašuskám v tomto svobodnom lete:
„Žijem, mriem v blahu národa!“
Z pozostalých rukopisov *Lud. Kubáňiho*.

Nákres života Andreja Braxatoris-Sládkoviča.

Podáva *Ludovít Grossmann*.

(Pokračovanie).

Roku 1850, keď Kuzmány svoj úrad jako farár cirkve evanj. bystrickej konečne opustil, na žiadosť jednej stránky bol i Sládkovič, čo kandidát tohoto úradu na prábu povolaný. Ja znajúc tehdašie pomery tejto cirkve, radil som mu, aby na prábu síce prišiel, no aby sa za kandidáciu poďakoval; túto náradu ale neprijal, rieknuúc: nechajme to len na toho tam hore, ktorý všetko dla svojej múdrej rady spravuje, nech On sám i túto záležitosť pokoná. Čo som ja predzvetoval, to sa i stalo, pri volbe za Kuzmányho nástupcu bol zvolený terajší superintendent preddunajského okolia *Lud. Geduly*. Sládkovičovú probatičnú kázeň, ktorú pre mňa vlastnoručne odpísal, mám až posiaľ, i odovzdám ju i s niekoľkými dopismi, ktoré sa ešte od neho u mňa nachodia, do zbierky **matičnej**. Lutujem, veľmi lutujem, že je týchto dopisov už len veľmi málo — málo

preto, že som všetky jeho do roku 1848 písané listy v tom hrôzy plnom čase popálil; lebo som sa obával, žeby mohly pre svoj mládeneckého zápalu a rodolubstva plný obsah, i jemu i mne omrzlosti narobiť. Urobil som to menovite potom, keď som i ja bol pred podžupana stolice zvolenskej *Rutkay-a* na zodpovednosť potiahnutý len preto, že mu prišlo na vedomie, že som si s redaktorom toho času vychodiacich „*Hospodárskych Novín*“, *Danielom Lichardom*, mojim pokrevným, dopisoval, ktorý len z tej jedinej príčiny, že bol redaktorom slovenského hospodárskeho časopisu, za nebezpečného človeka bol považovaný.

Dňa 10. júla 1856 povolaný bol Sládkovič za farára do *Radvani*, a síce zvláštnym vplyvom tamejšieho zemského panstva, ponevác, navzdor jeho odchodnému smýšľaniu, jako vzdelený a charakteru plný muž toho

času u aristokracie priazne požíval. Jeho úradní list, ktorým na povolanie cirkve ev. radvanskej odpovedal, je nasledujúci: „Milost a pokoj od Boha a požehnanie všestranné žiada Slovtnej a Mnohovážnej evanj. cirkvi v Radvani Ondrej Braxatoris, ev. Sl. Bož. kazateľ hrochotský. Slovtná a Mnohovážna Cirkve! Ďakujem Bohu svojmu za všetku milosť, ktorú mne nehodnému sluhovi svojmu až po dnešní deň preukazoval. Verím, že Jeho to jest dielo, keď pozornosť Slovtnej a Mnohovážnej Cirkve ev. Radvanskej na osobu moju obrátil a doprial mi prevzácnu dôveru tú, v nejj mňa Slávna a Mnohováž. Cirkve za svojho riadneho kňaza dňa 12. tohoto mesiaca a roku, spôsobom v našich Cirkvách obyčajným a zákonitým láskave povoláva. Viera táto v riadenie Božie ma uspokojuje, keď prichodí mi roztrhnúť deväťročné sväté sväzky, nimiž som ku dosavádnemu svojmu Božiemu pripojen bol. Dúfanlivosť v milosť a pomoc Všemohúceho kojí ma, keď prítomným týmto osvedčením účtívé pozvanie Sláv. a Mnohov. Cirkve radvanskej vďačným srdcom prijímam. Prijímam ho v tej nádeji a s tým presvedčením, že Sláv. a Mnohov. Cirkve obete chatrných síl mojich prijímať bude jako semeno, z nehož by na poli duchovného života jeho hojně ovocie pravdy, lásky a pokoja zkvetať malo. Udeliž mi Hospodin tej milosti svojej, ktorá by mi na novej tejto postati požehnanie účinkovať pomáhala; udeliž mi Hospodin milosti tej, ktorá by mi srdce nenaklonených získala, naklonených zachovala, zachovaných v dôvere a láske rozšírila. Žiadam si dôveru a lásku, žiadam oddanosť a poslušnosť, ba žiadam si srdečne i chválu Vašu Slov. a Mnohov. Cirkvi: ale, svedok mi jest Bôh, že nie preto, abych ja tým získal, ale aby všetko to Vašemu prospechu slúžilo v prácach mojich! Z ohľadu na príchod môj do Sláv. a Mnohov. Cirkve rozhodujú okolnosti moje. Jest mi za potreby času aspoň šesť týždňov, až všetko, čo byť má, pred odchodom usporiadam. Spojenie moje úradnie s dosavádnou mojou Cirkvou vyhľadáva, abych ho neroztrhal, ale slušne rozviazal; nariadenie vys. vlády rozkazuje dočkať, potvrdenie učinenej volby; domáce

moje polozenie privoláva mi „Zriad dom svoj.“ Prosím teda čím najúctivejšie Sl. a Mnohov. Cirkve, aby za krátky ten čas, pokým sa všetkému tomuto vyhovie, v svätých svojich vecach na pečlivosti Sl. Senioratu a svojej vlastnej duchovnej sile pristala. Duch Ježiša, pôvodca a dokonávateľa viery našej nech spočíva s ochranou svojou a potešením svojim nad Vami, milým Stádom jeho, až prijde blízky čas, kde s radosťou dá mi Bôh najst sa v lone žiaduceho spoločenstva Vašeho! Písano na Hrochoti 22. mája 1856. Slovtnej a Mnohov. Cirkve úprimne oddaný Ondrej Braxatoris, na t. č. ev. Sl. B. Kazateľ na Hrochoti.“

Jako prospešné bolo pre nášho Sládkovičovho ducha, že sa na niekoľko rokov v Hrochoti pobavil, tak mu iste mnoho poslúžilo i to, že sa pozdejšie do Radvani dostal. V Hrochoti mal príležitosť poznať a vžiť sa do pôvodnej a prirodzenej povahy a ridzosti nášho slovenského ludu, čoho výsledkom je výborná báseň „Detvan“; hlavnou výhodou jeho presťahovania sa do Radvani ale bolo to, že sa mu zase širší svet otvoril a že prišiel do bližšieho osobného styku so vzdelanejšími ludmi a svojimi staršími i pozdejšie nadobudnutými rovnosmysľajúcimi priateľmi; čo ho nie len pred obyčajným zdedičením zachránilo, ale i obzor jeho myšlienok rozšírilo a jeho fantasii rozmanitejšej barvy a smelsieho letu dodalo.

Ponevác je Radvan len pár sto rokov od Bystrice vzdialená, tak sotva bolo dňa, v ktorom by ho jeden lebo druhý z jeho priateľov nebol navštívil, alebo on podvečer po svojej práci daktorého nebol vyhľadal; a tak mal vždy príležitosť svoje myšlienky s cudzími zamieňať.

V sredu a sobotu sa obyčajne celý deň doma zlržiaval, lebo to byly dni, v ktorých, jestli len zlé počasie nebolo, obyčajne som ho ja navštevoval. Deň jeho menín býval opravdovou národnou slávnosťou pre jeho bystrických a okolitých priateľov a ctiteľov, ktorí v značnom počte prichádzajú, aby svojmu a celého národa miláčkovi Andrejkovi Sládkovičovi dlhého a blaženého života priali, pri tejto príležitosti tie najradostnejšie

hodiny života zakusovali, roznečujúc a upevňujúc sa v láske k svojmu vrelomilovanému a od sveta opustenému národu. A kto že by sa i nebol dobre cítil, kedykoľvek len vstúpil pod strechu nášho drahého Ondrejka; však on bol vzorom opravdivej slovenskej pohostinnosti; jeho asnaď žiadan prez Radvan cestujúci Slovák neobišiel, ale sa iste ani žiadan na nevďačné prijatie požalovať nemohol.

S rokom 1860 Sládkovičove pomery v Radvani vzaly docela iný krušnejší obrat. Dňa 1. sept. 1859 vyšiel bol známy o vniu-tornom zriadení a státnom postavení cirkve evanjelickej obojeho vyznania znejúci cisársky patent. Sládkovič jako horlivý, blaho a rozkvet svojej cirkve nadovšetko pred očima majúci kňaz, vidiac, že táto v svojej nesriadnosti zo dňa na deň hlbšie klesne a upadá, spomenutý patent, od ktorého si znovuzrodenie a rozkvet svojej cirkve sluboval, nie len že s radosťou uvítal, jako mnohí iní, ktorí pozdejšie, čo náčelníci proti tomuže patentu boj viedli, ale i na jeho prevedení pracoval. Toto bolo príčinou, že rozhodný vplyv v jeho cirkvi majúce osobnosti proti nemu zášťou zahorely a mu veľikú čiastku i ostatných cirkevníkov odcudzili. A od tohoto času až do svojej smrti musel nie len so starostmi o každodenný chlieb, ale i s nepriazňou ľudskou zápasiť.

Roku 1861, keď bol ku samou vládou povolenému národnému kongresu odcestoval, tak veľkého stupňa rozhorčenosť jeho neprajníkov dosiahla, že mu niektorí v jeho neprítomnosti už i kľúče chrámové chceli odobrať; avšak upozornení na neoprávnenosť takéhoto kroku od svojho úmyslu odstúpili. Pomery tieto v ostatných rokoch jeho života sa síce značne zmenily, ale prišli zase druhé neresti.

A Sládkovič i v tých neprajných a trudných okolnostach s tou najväčšou horlivosťou nie len na blahu a rozkvetu svojej zpráve sverenej cirkve, ale i na zvelebení svojho národa neunavene pracoval. Za jeho úradovania v Radvani postavila cirkev radvanská svoju úhľadnú väžu a pokryla ju i s kostolom meďou; filiálky tejže cirkve Pršany, Malachovo a Skubín vystavily nové školy, táto

poslednia v spojení s bystrickou filiálkou Podbivicami. Vplyvu Sládkovičovmu má sa čo dakovať i to, že nekďajší polichniansky farár Gasparides-Vladár, ktorý v ostatných časoch svojho života na odpočinku v Radvani žil, urobil poručenie k obnoveniu a okrášleniu oltára v chráme evanj. radvanskom.

V Radvani spísal Sládkovič historiú národného kongresu z roku 1861, ktorá sa posial len v rukopise v zbierke matičnej nachodí. Tu obohatil literatúru slovenskú mnohými vznešenými básňami, medzi ktoré patria: „*Svätomartiniáda*.“ „*Gróf Mikuláš Šubič Zríňsky*.“ „*Sokoly*.“ „*Lipa*.“ „*Ohlas*.“ „*Škarredá sveda*.“ „*Pohrabné dumy nad hrobmi Kuzmányho a Moysesu*.“ „*Pozdrav*.“ „*Čo vy za nič nemáte nás*.“ „*Za tureckej vlády*“ a mnohé iné; túto poslednú básnil len pol rokom pred svojou smrťou, v novembri 1871, už na tolko slabý, že mu už i len do dvora s obtížnosťou padalo vychádzať.

Jako radvanský farár i na poli cirkevnej spisby pracoval, menovite napísal viac menších modlitieb v reči viazanej i neviazanej, medzi ktorými zvláštnu zmienku zasluhujú: „*Modlitba na Cirkev*“ a „*Modlitba užívaná pri otváraní kňazských porád seniorátu zvolenského*“. V tomto obore najdôležitejšie je obširne dielo obsahujúce ku všetkým obyčajne užívaným evanjelickým a epistolickým textom dlhšie modlitby s pripojenými kázňovými rozvrhy, ktoré dielo už nemocný po- kial nebol celkom na lôžko priputaný k tisku pripravoval, ale preca úplne pripraviť nemohol, lebo k niekoľko — ale len málo — epistolickým textom už nestačil pridať kázňové rozvrhy, samé modlitby sú hotové.

On i v seniorálnom výbore, sostavenom k vypracovaniu synodálnych návrhov, nie len radou ale i svojou vlastnou prácou prispieval; menovite vypracoval odsek vzťahujúci sa na liturgiu čili bohoslužbu; ktorá práca ale mala sa pri kolovaní kdesi ztratit; možno, že sa jej osnova medzi ostatnými jeho rukopisy nachodí. Potom vypracoval i stanovy pre kňazské porady seniorátu zvolenského.

Po smrti superintendenta Kar. Kuzmányho bol Sládkovič i predsedom tak zvaného „*Spevníkového výboru*.“ sostaveného nekďaj-

šími superintendentmi Pavlom Jozefym, Jánom Seberíny a Františkom Stromským. Úlohou tohoto výboru, ktorý sa vždy v čas potreby sám z evanj. aug. v. duchovenstva baňského, preddunajského a potisského okolia dopĺňuje, je obstarávanie záležitosti slov. evanj. spevníka a opatrovanie k tomu cieľu založeného fondu, jako i dla možnosti zapatrovanie slovenského evanjelického ľudu i inými náboženskými spismi. Po Sládkovičovej smrti za jeho nástupcu v tomto úrade bol zvolený terajší superintendent baňského okolia Gustáv Seberíny.

Roku 1863 ku pamiatke tisícročného pokresťanenia Slovákov zasadil svojou vlastnou rukou vo farskom dvore radvanskom asi štyri kroky od studne ku ceste cyrillo-metodejskú lipku. Daj to, milý Bože, aby ona prežila veky pamätnej lipy bojnickej a aby ďaleké, ďaleké potomstvo nie len na slavných zvestovateľov spasiteľnej viery Kristovej, ale i na toho, ktorý ju zasadil, nadšeného kriesiteľa a vreľého milovníka svojho národa, upomínala a jich srdcia jak tamtých tak i tohoto duchom naplňovala a obživovala, vôbec, aby bola tým, čo on sám vo svojej básni „Lipa“ spieva o nej:

„Lipa naša, v bránach Slavianov kostola,
To buď i potomkom, čo si otcom bola!

Lipa! tichým šumom zvestuj otcov deje,
Že z vekov zapadlých zrodia sa nádeje!

Lipa! s výškou tvojou, s letkom tvojej vóni
K sláve neba duch náš nechže sa vyroní!

Lipa! darujže nám peň tvoj mäkkobiely,
Spravíme varytá, čo by milo znely!

Lipa! daj nám kvetu, liek z neho navarí
Bôh, že zastydnuté srdce sa rozjarí!

Lipa! dajže mädu, osladíme lieky,
Ktorými nás prísne uzdravujú veky!

Lipa! v kôre tvojej upevníme päty
Majúce obuté nohy v pokoj svätý!

Lipa! z halúz tvojich napárame lyká,
Nech roda kmen s kmenom svorne žit privyká!

Lipa! v poliach našich pozakladaj háje,
Že v chládku jich slavský bojovník okraje!

Lipa! tvoje tône mohyly ovinú
Tých, čo žili, mrelí za svoju otčinu!

Lipa naša, v bránach Slavianov kostola,
Buďže vnukom i to, čos otcom nebola!

(Pokračovanie nasleduje.)

Slovanskí básnici.

Podáva *Pavel Hečko*.

(Pokračovanie.)

Konečne nastupuje v básnictve ruskom smer *národné-umelý* alebo exaktný, ktorý nehľadá svoje ideály vo vzoroch cudzo-národných, ani nie v neživých stvorach romantických, ale radšej v skutočnom živote. A náčelníkom tohoto nám súčasného smeru poesie ruskej, je **Alexander Puškin**, nar. 1799, † 1837, v jehož básnickom živote tri periody rozoznať možno; *prvú*, o než by sa povedať dalo, že ešte len iných napodobňuje, a tak od prvých pokusov až do „*Kaukazského plenníka*“ (1813—1822); *druhú*, počínajúcu sa odtiaľto a trvajúcu až do dramatu „*Boris Godunov*“ (1822—1830), a *tretiu*, od tohoto

plodu až ta sa rozprestierajúcu, kde básnik lyriku a verš opustiac k dramatu a k vypravovaniu prosaickému prechádza. Druhá doba je doba prevládajúcej lyriky a romantizmu, tretia ale dramatismu, jakožto života najlepšie pojatého. Tu máme jednu časť „*Onegina*“ a dramatu „*Skupoj Rycar, Mozart, Salieri, Don Žuan a Pir vo vremena čumy*“; povesti „*Pikovaja dama, Kapitanskaja dočka, Dubrovskij*“ a iné. Všetky práce jeho ale delia sa na epické, lyrické a dramatické. Epické sú: veršovaný román „*Evgenij Onegin*“, epeja „*Ruslan i Ljudmila, Kaukazskij plennik, Bachčisarajski fontan, Bratia razboj-*

niki, *Cigany, Poltava*; poviedky veršom spísané „*Graf Nulin, Domik v kolomne, Andželo, Mednyj vsadnik*“ a prosou „*Pikovaja dama, Kapitanskaja dočka, Dubrovskij, Arap Petra Velk., Egipťskija noči, Belkina, povesti o rybake i rybke, o Care Saltane, o mertvoj Carevne i Semi-bogatyrach*“ a iné a ballády „*Rusalka, Utoplennik*“ a iné. K lyrickým básňam náležia ódy „*Napoleon, Klevetníkam Rossiji, Borodinskaja Godovščina*“, nápodobenie básnikov východných „*Prorok, Anjel, Vinograd*“, elegie a piesne, medzi nimiž tiež preklady zo srbských, epigramy atď. Drama „*Boris Godunov*“ a dramatické scény „*Faust, Pir vo vremja čumy* (kvas v čas moru), *Mozart i Salieri, Skúpoj ryecar, Scény iz rycarských vremen a Kamennyj gost*“, sú líčenia poetické vo forme dramatickej.

Ráz každej jednotlivéj básne Puškina a všetkých v celok pojatých, je poetické poňatie skutočného sveta. Látku mu poskytuje skutočnosť, príroda a človek, tieto preniká Puškín svojim básnickým duchom a tou istou básnickou umelosťou líči more, hory, stĺpy, zvädlý kvietok, podzimnie dážde a zimnie metelice, s jakou maluje rozličné prípady, druhy a doby človeka.

Puškín je velebný jako Deržavín, elegický jako Žukovskij a pokojný jako Batjuškov; formy jeho básní sú tie najrozmanitejšie: a síce dithyramb a elegia, óda a prostá pieseň, poselstvo a epigram, drama, román a povest, ale charakteristikou týchto poetických výtvorov je prostá citov strojených a určitá skutočnosť.

Puškín je konečne básnik národný, berúci látky zo života domáceho, národného a hľadiac na veci cudzie okom ruského národa, v ňom sa podľa výroku Gogolovho všetko, čo je, zobrazilo, a síce príroda, jazyk, duša i charakter. Originálny je tak ďaleko, že mimo prvej mladistvej doby, neznamenat pri ňom nápodobenia, či domácich či cudzích básnikov. Jako všetko, tak jazyk jeho a verš je umelý a dokonalý.

Kto by tu neuznal veľkého slovanského genia tohoto poetu, a ktorý slovenský básnik nemal by zahoreť túžbou poznať ducha jeho, um, obrazotvornosť, srdce, cit, oheň,

vzlet, hlboký a pravý pohľad na tú Božiu a ľudskú skutočnosť, ktorú on tak pravdive a krásne poňmal, na ňu sa s tak veľkou rozkošou díval a ju tak krásne a verne líčil, z jeho rydzých, v reči ruskej písaných umoplodov?! A ponač nám v obore básnictva žiadon preklad to dať nemôže, čo poskytuje nám pôvodina, učte sa slovenskí nádejní i skutoční poeti, už k vôli dokonalému študiu diel Puškínových reči ruskej, čo vám pri chuti nepadne priam ťažko, keď naša drahá slovenčina, zo všetkých slovanských nárečí najbližšia je ruštine, jako to svojho času zvečnelý Mikuláš Dohnány pochopiteľno dokázal.

Stúpenci Puškina a jeho smeru sú väčším dielom súveki nám, oni pokračujú v tých básnických druhoch, v ktorých jejich geniálny predchodec vynikol, a pozdvihli menovite dráma a román na vysoký stupeň dokonalosti, činiač z nich dôležité faktory duchovného a spoločenského života ruského.

Medzi lyriko-epikmi menujeme tu: N. Jazykova † 1846, ktorý citom a vzletom Deržavínovi sa rovnal, výtečné sú preklady žalmov od neho, a znamenité sú i jeho pôvodné básne, menovite „*Poet Poetu, Plovec, Liconija a Vodopád*.“

Priateľ Puškínov bar. Delvig † 1830, vyslovoval v básňach svojich nestrojený hlboký cit, odkiaľ ton jeho jednak na staré klassické básne, jednak ale na prstonárodné piesne upomína; skladal idyly, z nichž najlepšia „*Kapalnica*“ romance, piesne a iné lyrické drobnosti.

Jevgenij Baratynskij † 1845, ktorý nešťastnými pomery života naučil sa hľadiť na svet kroz prisma strasti, ktoré v početných lyrických básňach svojich vylíčil; najlepšie z nich sú „*Edda, Piry a Bal*.“

D. Venecitinov † v 21 roku veku svojho r. 1826 a pozostavil podarené preklady z Götheho, i krásne pôvodné lyrické básne, jako „*Vetočka*“, „*Ijubimij cvet*“, „*Moja Molitva*“ a „*Poet*.“

Slepec Kozlov † 1842, pozostavil elegie pôvodné a preložené z *Byrona, Scotta a Chémiera*, i lyrické básne „*Černac, Natalija, Dolgorukaja, Bezumnaja*“ a iné.

A. Podolinskij, vyznamenal sa v svojich lyrických básňach nežným veršom a hlbokým citom: „*Div i peri*“ (zlý a duch), „*Niščij a Borskij*“, všeobecne obľúbené.

Rozmanitosťou a bohatstvom látok vynikli nad týchto stúpcov Puškina: *Lermontov*, *Benediktov*, gr. *Roztopčínová*, *Majkov*, *Tolstoj*, *Chomjakov* a *Nekrasov*.

Lermontov, nar. 1814, † 1841, vládol zvláštnym básnickým talentom, ktorý mu predčasná, pre literatúru žalostná smrť dokonale rozvíť nedopriala. Talentom týmto znal si on úplne osvojiť sloh a hľadisko Puškina a Žukovského a umením svojim dovedol verne idealizovať skutočný život; prvé dokázal svojimi lyrickými prácami, druhé ale v líčení Kaukazu, Tamany, Piatigorska a daktorých charakterov v románe svojom: *Geroj našeho vremeni*. Najlepšie sú jeho lyricko-epické básne „*Chadži-Abrek*, *Meyri*, *Bojarin Orša*, *Izmail bej*, *Demon*, *Dary Tarreka*, *Tri palmy*, *Borodino*, *Netka Palestiny*, *Molitva a piesň za carja Ivana Vasiljevica*, i *Udalago kupca Kalašnikov-a*, napodobená povestiam národním. Jedna z prvých prác jeho bola: *Maskarad*, jež plán o veľkých schopnostach jeho k dramatickému básnictvu svedčí.

Benediktov, vystúpil zároveň s *Lermontovom* v posledných rokoch Puškina, v drievnejších básňach jeho „*Utes*, *Žaloba dnja*, *K poljarnoj zvezde*, *Ozera*, *Oblaka*, *Burja i tiš*, *Raduga*, *Cvetok*, *Gonyja vyši*“ a iné panuje hlboký symbolismus, v pozdejších ale veľké vlastenectvo.

I grófka *Roztopčínová*, vystúpila čo spisovateľka lyrických básní a poviedok vo veršoch, v melancholickom tóne dumôk, pochvalne.

Apollon Majkov je známy básňami *Klermontskij sobor*, *Savanarola* a inými.

A. *Tolstoj*, vyznačil sa tým, že dobre napodobnil národné piesne, vniknúť do jejich ducha.

Alex. Chomiakov, † 1860, je znamenitý lyrický básnik, miláčok nášho zvečnelého Sládkoviča, v týchto básňach svojich vyslovil veľké vlastenecký cit, menovite v podrobných básňach: *Rossija*, *Ključ*, *Mečta*, *Kijev*, *Ostrov*,

Orly. Vytýkajú mu však, že poetické obrazy jeho nie sú dost jasné a určité, kde jako prorok o budúcnosti svojho národa dumá, píše a hovorí. (No nám sa zdá, že žiadna veštba nemôže byť tak jasná, jako by sme si to priali, tak hľa i starozákonní proroci, nie sú vždy a vo všetkom jasní a určití, ač veríme, že veštby jejich dialy sa pod vlivom Ducha Svätého). Krom toho spísal dve tragédie: *Jermak* a *Dimitrij Samozvanec*.

Nikolaj Nekrasov, je básnik tak zvaných mladých Rusov, jeho lyrické básne prv lež jeho censúra prepustila, kolovaly v nezčíslených prepisoch, jeho satyry na daktoré neurovnané pomery, sú veľmi ostré a objavujú veľký súcit s utlačenými.

Medzi nemnohými dramatiky doby Puškínovej a našej, vyniká *A. Ostrovskij*, ktorý svojimi prvými prácami mimovolne spôsobil boj medzi Slavjanofilami a západníkami, ktorý však utíchol, keď ukázalo sa pozdejšie, že on ani k jednej ani k druhej strane nenáleží. Písal veľmi podarené veselohry a znamenité historické dramata. K prvým bral látku zo spoločenského ruského života, ktorý so satyrou a humorom líčiť umie, odokrivajúc vady a slabé stránky toho života. On má nadobýčajný pozorovateľský dar a umenie plasticky zmalovať tie osoby, ktoré si vyvglil. Z mnohých veselohier pokladá sa za najlepšiu „*Ne v svoji saní nesadis*“ (do cudzích saní nesadaj). Za dramata „*Búra* a *Kosma-Minin Suchorukij*, obdržal uvarovskú odmenu. Najnovšie práce jeho sú dramata: *Dimitrij Samozvanec* i *Vasilij Šujskij*, *Fušino* a *Vôjevoda*, z nichž poslednia pokladá sa za najpodarenejšiu, všetky do hromady tvoria trilogiu. Pri podarenej a plodnej ač pomerne krátkej činnosti (opísaná tu doba rozprestiera sa od r. 1850—1868), považovať ho možno za tvorca nár. ruského divadla, menovite keď uvážime, že pred nim málo čistých dramatických básní jestvovalo.

S. Gedeonov, spísal: *Smrt Ljapunova*.

N. Kukolnik, spísal viacej podarených kusov, jako: *Ruka vsevyšnago otečestvo spasila*, *Torkvato Tasso*, *Skopin*, *Šujskij*, *Knjaz Cholmskij*, *Denščik*, *Kostrov* a iní.

Potechin, spísal znamenitú komédiu „*Áč v očej koži, preac človek*“, v nežj prostý šlachetný roľník prirodzené práva stavu svojho oproti zpupnej šlachte háji. Tomu podobný kus je „*Otrezannyj lomot*“ (Odrezaný cár), v nomž pomery šlachty tak verne vylíčil, a ním na javišti tak mocne pôsobil, že tento a onen kus budúce provodzovať zakázali.

A. *Pisemskij*, obdržal zároveň s Ostrovskym Uvarovú cenu za dráma „*Gorskaja sudbina*“, obľúbené to dráma s drastickou

látkou zo života ruského sedliaka a jeho vilného pána; spísal tiež trilogiu *Samoupravci*, ktorá tienové stránky vlády Kataríny II. líči, a tehďajších velikánov, čo samovolných tyranov predstavuje.

Alexej K. Tolstoj, získal si za našich dňov slavnú povest tragoediou „*Smrt Ivana Hrozného*“, ktorú kritik Nikitenko k boku historických Shakespeárových kusov stavia a menuje zosobnením pochopu o historickom dramate.

(Pokračovanie nasleduje).

Čítací znak.

(Arabeska.)

„Hovor, čo chceš, starý, nad našu Elenku nemáš devu na svete.“

„Hm, hm, matky obyčajne dcéry svoje chvála.“

„A čo by ju nechválila, či to nezasluhuje? Či nenie pracovitá?“

„Daj ti mi Bože, kvety jakési vyšívaf, perličkami sa babraf — veď je to len za práca.“

„Starý, starý, ty si raz človek nena-praviteľný; veď vari len nechceš, aby tvoja dcéra chyžu umývala, na poli kopala, kravy dojila . . .“

„Prečo nie? Robiť nenie haňba! Hodné dievča nemá sa haňbiť za žiadnu robotu!“

„Ale čo by na to svet riekol? Veď keby tvoja dcéra tak robila, jako dievka, jaké že by mala ruky, jako že by sa v spoločnosti ukázala?“

„Nosí rukavičky.“

„Starý pošetilec, veď sa rukavičky nie na to, aby mrzké ruky ukrývaly!“

„U vás nič nenie na to, na čo má byť. U vás je klobúk nie ani od dážďa, ani od slnka, ani od vetra — ale na čo je, to ja — neviem. U vás sú šaty nie na to, aby ste jich nosily, ale aby ste nimi prach ulíc vymetaly a tomu podobné . . . Ale darmo vravef! Z vás móda všakové strašidlá narobí. Nuž ale nechže by vás to tešilo, keby sme

to len my mužovia a otcovia draho zaplatit nemuseli.“

„Zase si so svojou skúpostou na vrchu. Deva pracovitá zaslúži tie mízerne šaty od svojich rodičov.“

„Blázonko, šaty sem, šaty tam. Šaty byf musia, ale nie módne a nie novomódne a nie vždy dľa módy. Veď keby to bol kroj — národní! Ale dnes po francúzsky, zajtrá po anglicky, o mesiac po maďarsky — — nech do toho hrom udre, jak to nenie na poluto-vania. Nuž hľa, to je robota i tvojej dcéry, šperky shladúvať, do bazáru kukaf, dľa neho strihať, šiť a sa strojť — nech do toho hrom udre, stará, jak ja to ďalej trpiet budem!“

„No, len no, nehorší sa staričký! Už tomu drahému dieťaťu niečo len po vôli dať musíš. Pracovitá je, povolná, uctívá a — ná-božná. Vieš, jako sa rada preberá v biblii?“

„Preberá, preberá — to je všetko málo. Kto bibliu číta a miluje, ten sa márnosti svet-skej odrieka; u Eleny o tom ani chýru; ver mi, stará, že tá i keď sa v tej biblii preberá, len na márnosť myslí.“

A tak to šlo ďalej. Stará sa pustila do plaču. Elena pribehla. Štyri oči sa rozplakaly.

Čo nemôžu slová, to dovedú — ženské slzy.

Otec sa udobril, matka sa usmievala. Elena dostala zase nové šaty. I bola pilná, pracovitá, lebo „pucovala“, jako to naše Slovenky „echt“ po slovensky hovoriajú, svoje nové šaty a medzi touto „pilnou pracou“ sa zase pilne preberala v — svätej biblii.

Hodné, švarné dievča — švarná to Slovenka.

Slovenky, paničky, či mnohé z vás ste jej podobné, rovné?!

Mne sa zdá, že áno.

Mládenci slovenskí, či také dievča sa vám líbi? . . .

Mne sa zdá, že takúto si mnohí predstavujete čo ideal svoj — s tými päť P.; ved' žijete v XIX. storočí, v čase pokroku, v čase „emancipácie útleho pohlavia.“ Či tomu nie tak? Bodaj bych sa mylil!

Matka = sladká,
Otec = drák,
Nezriedka to býva tak!

Nemajte za bánosť, ale u tých našich slovenských rodín — býva to zväčša tak.

Otec je prísny, vedie k poriadku, kára, tresce, nič neodpúšťa; ale na blesky otcove býva matka hromosvodom.

Mamička si zastáva svoje mazuličko, berie ho pod starostlivé krydla — chráni ho pred výbuchom hnevu otcovho.

Čo otec odopre, to maminka povolí; čo otec ujme, to maminka nahradí; v čom otec zarmúti, v tom maminka rozveselí.

Chcete, abych líčil ešte ďalej?

Nie!

Nazrite sa tu a tam — ale ani to nie, neobzerajte sa sem a tam, vymetajte len pred svojim domom; — a dopovie nám život to ostatné sám.

Teraz na „dostaveničko.“

Otec dudrák vyšiel z domu. Chodieval každý týždeň raz ku kmotrovi zahrať sa mariaš. Keď kocúra doma niet, majú myši hody. Maminka sa podíva do kuchyne a Elena — sa díva do sokolových očí a sokolové oči sa kochajú v očiach Elenkiných.

Kto by tým mladým radosť kazil — ved' sme i my bolí mladími; ved' i nám srdiečko

mocnejšie klovalo, ved' i my sme celé dni pokoja nemali a v noci — spať nemohli.

Láska, Bože láska, kde ju ľudia berú?

Emil a Elenka to sú duše párne.

Jako sa poznali, jako sa sišli — načo to stopovať. Slávičok najde svoj kriačik, motýlok svoju ružičku, a — Emil svoju Elenku. Kriačik túži po svojom slávičkovi a jeho lubyých piesňach, Elenka po svojom Emilovi a jeho utešenom štebote; — ružička po svojom motýlkovi a jeho menistých farbách i šuchotajúcich krydelkách — Elenka po svojom Emilovi a jeho lichotiacich rozprávkách, zápalistých, oduševnených ubezpečovaniach a — pst — (ona sa začervenala a vy nepozerajte na ňu) — tajomstvenným šuchotom šustiacich vrelých — bozkoch. Otec sa to bez toho nedozvie, matka to nevidí — a dve srdcia sú v nebi za živa.

Tá maminka je dobrá, dietky sa už do dobrej vôle nabavili, kde lubolístok Elenka hľadať má, to je už zrečeno — a maminka núka, a maminka jích hostí. Dietky sa dajú núkať — ony by radšej nejedli, oni sú tým nemilo vytrhované . . . a potom ved' i tak: „láska lá-ku jie i pije!“

„Emilko prosí maminku o nádeju . . . aby mu aspoň len nádeju dala toho, že otca obmäkčí, že konečne ruku Eleny mu privolí. Maminka slubuje . . . maminkiná jediná nádeja je to tiež, aby dostala Emilka za zaťa; ale otec je drák, otec je prísny.

„Nech sakrament najprv študia zakončí, diplom preukáže . . . najprv faru, potom Maru . . . potom nech sa žení; žena muža živiť nebude — to by bol svet naopak.“ Tak hovorí otec. Bože mój! tí starí, kam že potom zájst s nimi — tí myslia len na chlieb. Čo by ti vedeli, že:

„Láska spať na svoj pokoj chodievala,
Láska sa v rúcho svoje odievala!“

Elenka sa rozplače, Emilko si vzdychá — a mamka jich teší, ač i jej samej oči v slzách hrajú.

Život je krátky, umenie dlhé; k diplomu mnoho ešte treba — a Elena ružička v najkrajšom rozvitku; čas tu, len ju odtrhnúť: a vtedy vraj keď ruža kvitne, vtedy ju trhajú.

Emil by sa radšej oženil dnes jako zajtrá, on by tú svoju „principiu“ na klinec zavesil.

A ani len tá kukučka nechce zakukať Elenke, keď sa ju zpytuje:

„Koľko mi rokov dáš, kým pôjdem na sobáš?“

Otec dudre, matka mu vyhovára jeho predsudky a Elenka — tá číta pilnejšie nežli prv . . . číta na každý Boží deň v — biblii. Otec sedáva doma, už ani na mariaš ku kmotrovi nechodí.

„Vari čosi pobadal,“ myslí matka. A Elenka, aby snád otca udobrila, pracuje a číta pilne v biblii.

„Ale ozaj čože čítaš dievka moja, či Prorokov, či Evanjelia v tej biblii?“

Elena začervená, zmatie sa, biblia sa jej v rukách trasie, otec pristúpi k nej a — pazerá udivený do otvorenej biblie.

„Mať!“ zvolá otec bibliu z ruky Elenke vezmúc a otvorenú pred sebou držiac:

„Hovor, čo chceš, nad našu Elenku niet devy na svete!“ . . .

„Či som ti vždy nehovorila?“

„Jaká je nábožná, jako sa rada preberá — v biblii!“

„A ty si preca —“

„Nie taký blázon jako ty! Prečítaj že mi dcéra moja tento veršik!“

Elena sa triasla jako osyka na celom tele — nemohla ani ústa otvoriť.

„Počkaj, prečítam to ja, ty si snád rada len pre seba čítavaš. Stará počúvaj!“

Číta.

„Elenka, anjel môj! Čo som Ťa nevidel, srdce sa mi puká.“

„Počuješ, stará, to je prvý verš z piesne Šalamúnovej. To musí byť pekná kapitola?“

Matka pozerala takže do biblie a počala bládnúť.

„To bude snád čítací znak?“

Dcéra mlčala.

Otec vedel, čo to bolo — a matka sa na svoje oči presvedčila, že to bol lubolist od Emila.

Hrmavica nastala.

Radi by spanilé čitateľky zvedieť, jako sa skončila? . . .

S lejavcom, to je isté, ktorý sa z očí i matky i dcéry bol pustil.

Čo sa stalo ďalej?

Či sa tie Šalamúnové kapitole ešte opätovaly?

No, no, no, len pomali!

Otec stojí na svojom, Emil je ešte bez diplomu.

Na teraz dost, keď vieme, prečo sa Elenka tak rada v biblii preberala.

Krasotinky, mnohé máte Elenkinmu podobné „čítacie znaky?“

Miloslav Dumný.

Ataman Kunický.

Poveš od Mich. Czajkowského.

(Dokončenie.)

V.

Prišli tábory na Vološčíznu. Krajina je spustošená. Sňah pokrýl rupy a pohoreniská. Všade je hladko, rovno. Nikde nevidieť dedinôčky, ni futuro¹⁾, ani dreva na ohnisko, ani zrnka ku potrave. Šlaky divej zveriny pozorovať na bielom stepe a Tatári vrešťa

¹⁾ Futor, tak sa menuje na Ukrajine dvor s hospodárskymi staviskami na stráni, v lese alebo v poli.

jak rybitky¹⁾ zviájajú sa dokola, i metajú strely napustené jedom jašterčím.

Hlad, zima, mor i hroty perekopské²⁾ usmrcujú každého desiateho z molojcov, ktorí vozy a bohatú korisť na ceste zanechávajú, i krvavo značia stopy svojho návratu.

Ataman odháňa od seba rozpač. Jak otec nad defmi, tak stráži on nad vojskom,

¹⁾ Rybitka = morská lastovička. ²⁾ Perekopské = tatárske.

dodáva jim krepkosti, povzbudzuje k vytrvanlivosti, jak vodca vyratuje i prehliada, jak jednoduchý Kozák bojuje. Čiapka jeho jak rešeto rozstrapkaná je strelami, burka¹⁾ nie na jednom mieste je deravá a telo jakby čarodejnou mocou chráni sa od rán.

Minuli Voložčiznu, minuli Multany, vtrhli na Budziak, i dňom i nocou prenasledovaní nápadami tatárskymi. A čo i to pekné vojsko ukrajinské, početné i hrdinské umenšilo sa už až na päťsto molojcov, preca hordy tatárske nesmejú sa pustiť s nim v stepný boj a len z ďaleka harcujú a strelami metajú. Naučenie nešťastnej doliny nevypadlo z pamäti — a keď dosiahli brehy Kodemy, obrátili nájezdníci tatárski, i zanikli v stepách.

Petričejko tiahol s nevelkým počtom bojovníkov ku Kamieňcu.

A ataman sotva s tristo Kozákmi pustil sa na Ukrajinu.

Smutný išiel, často vzdychal; kaštanový koník zametal po ceste sňah nozdrami a hluchoch hrdžal. Zlý je to predznak. Koník atamanov vždy čiperný a rezký musí vetriť nešťastie.

Nad Kamionkou dosiahli prvé stráže záporožských kurení. Nemo privítali sa bratia. Jedni sa nepýtajú, druhí nič nehovoria o vojenskej výprave, len sotník²⁾ doručil atamanovi list od starešizny, ktorý mu nakladal, aby stúpil rovno ku Bielej Cerkvi.

Ataman, vsevládny pán nad vojskom za hranicou, sotva že vkročil na Ukrajinu, podliehal vo všetkom rade starších.

Nebolo v písme ani hrozby, ani výčitky, a preca triasol sa Kunický na celom tele.

Kaštanový koník dvaráz sa potkol, a skoro prez hlavu sa prehodil.

Po dedinôčkach Ukrajiny vychádzajú obyvatelia otca atamana; ale hrstka molojcov vychudlých, bládych, jako by z tamtoho sveta sa vracajúci, miesto pieseňky veselej — ronía slzy, miesto výkrikov radosti — stískajú nemo ruku.

Prišli do Bielej Cerkve. Lud nevyšiel jim v úsrety, len nektorí zo starešizny za-

viedli molojcov do hospôd a jedon viedol atamana do izby, kde bolo zasadnutia rady.

Do kola na laviciach sedeli starcovia v kozuchách, majúc hlavy prikryté sivými čiapkami. Prosried izby bol stôl, na ňom evanjelia i kríž. V kúte sedel archimandrita v čiernej rase.¹⁾

Ataman vstúpil, poklonil sa i riekol:

„Pánovia, starešina, prichádzam, abych počul vašu vôľu!“

„Otče atamane,“ ozval sa jedon zo starších, „kde si podel vojsko Ukrajiny? Kde si do prepasti vrhol kvet Kozáctva? . . .“

„Pánovia, starešina,“ hovoril ataman znímajúc čiapku a stojac v prosriedku s odkrytou hlavou, „v mysle človek rastie, keď si spomenie na junáctvo Kozákov a srdce sa rozkrvávi pri spomienke na strasti, jaké sme podstúpili. Mestá i dediny sú spustošené, obyvatelia dvoch krajín do poslednieho vyfatí. To sú naše skutky! Mor, hlad, zima — znivočily naše vojsko. Taká bola vôľa Najvyššieho a moje — nešťastie. Bôh mi svedkom a ostatok zachránených molojcov, že som hrud' svoju nezakrýval, ruky neťažilo sa mi dvíhať na obranu Kozáctva.“

„A prisiahneš na to?“ zpytal sa ho znovu ten istý stavec.

„Prisiahnem,“ odpovedal ataman.

Archimandrita začal čítať z rituálu prisahu, a ataman priklakol a pobožkal kríž, i prisahal na muky Kristove, že objaví svätú pravdu. Povstal i vyprával od počiatku až do konca všetky podrobnosti nešťastnej výpravy. Starcovia až k slzám pohnutí potriasali šedivými hlavami a keď dokončil, vyšli do druhej izby.

Ataman ostal samotný. Hlavu zklonil na prsia, oprel sa rukou o šablu, i stál na mieste jako socha nepohnutelná.

Po malej chvíli otvorily sa dvere, vrátili sa radcovia a jedon z nich prehovoril:

„Zo zrady a zbabelosti neobviňuje te starešina, — ale že dosiaľ nebolo príkladu v Kozáčizne, aby sa vrátil vodca, ktorý vojsko utratil a — chcjúc dať na budúce výstrahu pred podobným prípadkom, jaký sa teraz stal,

¹⁾ Burka = vrchný Kozácky kabát. ²⁾ Sotník = kapitán.

¹⁾ Rasa, vrchnia sukňa gréckych kňazov.

uzavrela rada, že ten skutok smrťou pokarhá. Zhynieš, otče atamane, mečom, no zhynieš so všetkou čťou, i len po tvojej smrti vyvolený bude nový ataman.“

Kunický zodvihol hlavu, pokojne pozrel po shromaždení i takto riekol:

„Pánovia, starešina! Ďaleká je odo mňa prosba, nech sa váš výrok vyplní; no pred smrťou chcel bych žienku, synáčka navštíviť a požeňať. Ustanovte mi deň a dostavím sa, zaručujem sa slovom Kozáka, slovom atamana.“

„Otče atamane,“ ohlásilo sa smutne niekoľko hlasov, „máš toľko času, koľko chceš.“

„Čím dlhšie, tým smutnejšie,“ odpovedal Kunický. „Čo sa vlečie neutečie. Jedon deň mi je dosť. Ďakujem vám i za to. Pánovia, starešina — do videnia!“ . . .

Vyšiel, sadol na koňa, i odišiel.

Radným starcom slzy sa tisknú do očí. Ťažký to kameň pre srdce: súdiť, kde povinnosť nakladá — čo i proti najdrahším čuvstvám duše.

VI.

V bielom dome v priestramej komnate blčí silný oheň na kozube. Praští očeret,¹⁾ prskajú iskry a horúci plameň von vyblnkuje. Okolo posadaly si nevesty a najbližšie k vatre atamanka. Malý Sávka spí v komore na postielke jako zabitý.

Trasú sa kúdele, Ian šmíka sa drobno, nitka v prstách hvízdá a vretená vrtia sa po dlážke.

Nevesty hneď nóta piesenky, hneď rozprávajú o vlkolakoch a strygách — a taká rovnosť panuje medzi nimi, taká svoboda v rozhovore, žeby ani nikomu na um nezišlo, že je medzi nimi žena atamanova, náčelníka Kozáčizny.

Anička čo sa i nekdy zasmee, znovu zachmúri smútkom čielko. Zvesť o ťažkej ztrate, čo i len hluch, i k nej doletela. Všetci pravda tvrdia, že ataman žije a je zdravý, no žene tejto ostala zavše dvojaká bolesť — jako manželke vodcovej, jako Kozáčke.

¹⁾ Očeret = trstina pri mlákach a riekach.

Približovalo sa už k polnoci, keď psi zaštekali.

Na ceste zachrupotal sňah pod kopytom, i ozval sa hlas:

„Hop, hop!“

Aničke zatriasol hlas ten srdcom, — hlas to dobre známy, hlas manželov.

„To on!“ vykrikla, i bežala ku dveram.

Starý Jakub otvoril už bránu a ataman zabrzgávaný sňahom, jak strom obmrznutý srieňom, sretol žienku na prahu. Ustískal ju, vybozkával i vstúpili do komnaty.

Zhodil z pliec burku, odpásal šablu, i sadol si na stoličku.

Unilým pohľadom pozerá na žienku, po rodinných stenách. V oku hlboko slza žiari, na synáčka sa ani nepýta — mlčí . . .

Anička neprerušuje mlčania vodcovo — neopováži sa pýtať na nečo, aby sa dáko nedotkla bolestnej rany z utrženej ztraty.

Tichosť tá trvala za nejaký čas. Naposledy prerušil ju ataman, pýtajúc sa žienky, čo sa dialo v čas jeho neprítomnosti. I dopytoval sa na tie najpodrobnejšie okolnosti, potom rozprával o hospodárstve, o ľudoch, ktorí by mohli byť najlepšimi priateľmi jeho synovi. Všetko to hovoril pokojne, no takým spôsobom, jako by sa vyberal na ďalekú cestu.

„Či nebude zase dáka výprava?“ pýtala sa smutne žienka. „Drahý muž môj, čas je už, aby si odpočinul po práci; čas je, aby sme ti osladili tie strasti, ktoré si pretrpel.“

„Nenie mi, lúba žienka, výprava teraz na mysli; no človek je smrteľný, dnes žije — zajtrá umreť môže . . . a nenie času chrty krmiť, keď sa ide na polovačku.“ . . .

„Pod, pozri Sávku, to malé milé stvorenie.“

I vzala muža za ruku, fahala ho do komôrky.

„Vidíš, jako sa ti usmieva, jak si žiada, abys s nami ostal,“ hovorila k mužovi osviefac svetlom tvár chlapčokovi.

Biedna nevesta nevedela, že žeravé železo vstíska do srdca otcovho . . .

Ataman nachýlil sa k postielke, pritisol fúzy k ústočkám dieťaťa, i pokropil

líčka jeho slzami. Savka sa zraštil i obrátil tváričku do podušky . . .

Kunický vyšiel prudko z komôrky a pádnym krokom prechádzal sa po izbe.

Žena spytuje sa ho, či nebude jiesť?

„Večeral som u suseda,“ odpovedá on.

„Asnaď si odpočinieš, lúby?“

„Nemôžem, — pred svetom musím byť v Bielej Cerkvi v rade starešiny.“

Keď to hovoril, striasol sa, i zavolal na Jakuba:

„Koňa mi prived!“

„Jakého otče atamane?“ riekol služobník.

„Kaštanový môj koník dost si odpočinul, nechcem druhého, on mi ešte vykoná tú službu.“

I vybozkával žienku, vzal burku, pripásal šablu, poprechádzal sa ešte po izbe, ešte hodil očima to po stenách, to po komôrke.

Anička je smutno, hlávku nemôže zdvihnúť a nohy trasú sa jej v kolenách.

Ataman počul, že je kôň pred domom, i hodil sa do objatia žienky, podvihol ju hore, zavisla Anička na jeho ústach, a on vytrhol sa jej z náručia, vybehol von, i vyskočil na koňa.

„Vráť sa skoro, lebo mi je clivo, smutno,“ hovorila žienka.

„Jak Bôh dá,“ odpovedal on, „uvidíme sa, aby sme sa už nikdy nerozlúčili . . .“

Spomnel na synáčka, stiskol koňa a slzy kvapkaly mu po burke. Darmo tlkol nohou ataman konika, darmo bil nahajkou.¹⁾ Koník ovesil hlavu a voľným krokom odďaloval sa od rodnej dedinôčky, i ustavične obzeral sa nazad.

Kunický i plakal i dumal. Nikto ho nevidel — i mohol popustiť úzdu žialu. Ved to nenie veľmi veselo, keď človek musí opúšťať švarnú žienku, syna jedináčka, dvorec otcovský i slávu atamanskú, aby putoval ta dakam na druhý svet, nevediac prečo a po čo?

Mohol ukázať päty a utiecť na Podolie, no taká myšlienka je ďaleká od neho, slovo atamanove je sväté a Kunický do ostatku chce byť atamanom . . .

Jasnosť deňnia dobre už zasvitala.

Na námestí v Bielej Cerkvi shromaždená je starešina, ostatne niet tam nikoho.

V meste niet žiadneho ruchu, na tvárach ľudu zračí sa ťažká bolasť.

Pred starešinou na dvoch mocných podporách leží daska jalšová, pri nej stojí zajatý Tatár s ohromným mečom v ruke.

Cvalom priskákal zo stepu kaštanový koník s atamanom.

Ataman je pokojný, zachmúrený. Zosadol z koňa, odhodil úzdu, poklepal konika po šiji na znak rozlúčenia i zastal na námestí.

„Pánovia, starešina! Nech sa vyplní vôľa vaša. Syna odovzdávam vám pod opateru, i nech slúži Kozáctvu i voľnosti — nech bude šťastnejším, jako bol jeho otec. Pozdravujte súdruhov nešťastia a sami žite šťastliví. Kozáčizna nech bude veľká i voľná!“

Riekol, priklakol, položil hlavu na dsku

Žiadon zo starešiny neprihovoril sa atamanovi, slzy zahraly jim v očiach

„Achmet, do roboty,“ zavolal pohlavár rady.

Zajatý Tatár vykasal rukávy po ramená, meč pozdvihol do hora, švihol zpadlo železo atamanova hlava odletela i poskakovala po snahu a trup prevalil sa hore značky.

Prišlo dakoľko Kozákov s nosidlami, odniesli telo atamanovo.

Starešina po tejto hroznej výstrahe vracala sa domov so stisknutým srdcom.

Kaštanový koník bolastne zamyhtal, obrátil sa i cválal ku Konelu.²⁾

Podal *Sytniansky*.

¹⁾ Nahajka, tatárska rukavica. ²⁾ Kunický, šľachtic poľský, vyvolený za atamana Kozáčizny, bol pre útek svoj pred nepriateľom od svojich usmrtený. (Lesur, Scherer). Kunický dovedol z 8000 z Valaškejsotva dakoľko sto ľudí nazpät, za čo pokutovaný bol smrťou od svojich. Ataman Kunický pre ztratu mnohého vojska bol súdený starešinou. Po jeho zahynutí vyvolený bol nový ataman (Bantisz, Kaminski). Tito dvaja ostatní historici jako najobznámenejší s tými príhodami a týmsamým najhodnejší viery, slúžili za základ tejto povesti.

L e v.

Čo nad ním človek, je on nad zverami —
 Pánom: lev, hrdý, ukrutný ten vladár!
 Keď svetla slnca hasne za horami,
 By ho v mesiačku dalo noci na dar,
 Pút mu najmilšia z lihote k lagúne,
 Kde tvory živé po horku si dlejú,
 A to pri skoku takom, že zem dunie
 A šepť lístkov strachom onemejú. —
 Keď tichosť hrobu v šíropustom kraji
 A spánok silný na tamsvet zasadne,
 Keď sa ptáčatko v list hustý utají,
 A otrok biedny viac telom nevládne:
 Driečna žirafa pustým poľom kráča
 Ku nebo-zeme slzám trasmo, tíše,
 A v týchto skrehlých svoj jazyk omáča,
 Až sa bezdyšná na nohách kolíše.
 Pije — dost bolo; chce zpäť — no ešte nie —
 Ach, tak jej chutná chmatné pitie vody! —
 Tu sa vyrúti — hrôza na sozrenie!
 Lev — pán to, vrah to milenej svobody.
 Tlamiská hrdlo nevinny zastrelý —
 Pazúry driapu útlohľadkú kožu —
 Zubiská v mäso hlboko vletely —
 Vzal ju ubijec za škrtnú podnožu.
 Jaký to jazdec! koho kedy oka
 Pohľad desnejšom zastal na obraze?

Oborkôň v moci lačného divoka
 Svíja sa bôlom na bezkvetnom laze.
 Chce letieť s vetrom a len zas postojí
 Miesi vo trapiech nohou skrehlú pažiť —
 Svetlo mesiaca bladne v nepokoji,
 Niet rosy živnej rany jej povlažiť.
 Už vo dva stĺpy stávajú jej oči
 A z bákavého hrdla krev sa leje,
 Ešte sa s vetrom do kola zatočí,
 Ktôrý ju silou svojou pooveje.
 I v beh bez konca pustí sa do sveta,
 A divok v sedle krvavom od zlosti
 Prach zeme chvostom vlečúcim zametá,
 Neznajúc bóle, nedáva milosti.
 A čo to za dav nezvaných divákov
 Tmolí sa v zápät smelo — chúlостive?
 Tyger, hyäna, šakal, krdel ptákov
 K hostine žirnej vyje piesne divé. —
 Slabne oborkôň, cíti ťaž veľikú,
 Poslednie kvapky krve pôda pije,
 Až na hroblavom pustiny chodníku
 Skydne sa v kole krvolačnej zmyje. —
 Kloní sa mesiac za lesy a hory
 Pred krásou-žiarou raňajšej zornice
 A jazdec sytý v spánok sa ponorí
 Za svojej pustež državy hranice.

Jozef Jančo.

Prehľad terajších slovenských vzdelavateľných spolkov a verejných knižníc.

Podáva *Lud. Vlad. Obrov.*

III.

8. Obec. knižnica Krnišov-Kráľovianska.

Knižnica táto založená bola roku 1871 dňa 1. januára zvlášte pôsobením vel. pána Andr. Kmeť, kat. farára Krnišovského, ktorý ju i mnohými spisy obohatil. Do terajšku číta vyše 200 sväzkov poučeno-zábavných a hospodárskych kníh. Sú v nej všetky „Maticou Slov.“ vydané spisy, „Obzora“ všetky ročníky, jako i Hurbanových „Cirk. listov,“ Sasinkové „Dejiny,“ „Nitry,“ „Lipy“ atď.

Roku minulého držala knižnica tieto časopisy: „Hlásnik,“ „Obor“ a „Cirkevné listy.“ Umiestená je v škole evanj. Kráľovčianskej. Knižovníkom je p. K. Belohorský, ev. učiteľ. Pri zakladaní knižnice bolo členov spolku 13, teraz je vyše 30. Na odporúčenie *Lud. Vl. Obrova* zaslal knižnici tejto p. F. A. Urbánek, kníhkupec Pražský, darom, zábavno-poučných spisov, v cene 12 zl. Koncom minulého roku, dal knižnicu túto, tamojší slúžny Schiller, hodný nástupca ešte hodnejšieho predchodcu Szlámký, oblažiteľa-svetlonosa

lucis a non lucendo) hontianskeho slov. ľudu, zapečatíť, že vraj nemá stanovy ministerstvom potvrdené. Toho pána už iste inšie nebolelo.¹⁾ Ba či maďarské knižnice majú svoje stanovy potvrdené?!

9. Knižnica Čerenčansko-Orlaj-Terjakovská.

Pri tamojšej ev. a. v. cirkvi úradujúci vzešený p. Andrej Krno založil roku 1864 knižnicu, o nejj podrobnejšej zprávy ani na opätovanú žiadosť som obdržať nemohol.

10. Knižnica Skálnicko-Záhoranská.

I táto bola založená r. 1864 tamojším p. farárom Pavlom Czenerom. Kolko číta spisov nenie mi známo, acpráve by to žiaduce bolo bývalo.

11. Knižnica ev. školy v Hybiach.

R. 1863 predstavenstvo cirkve a mestiečka, zaviedlo medzi Hybským mešťanstvom dobrovoľnú sbierku na „Maticu Slovenskú“ s takým prospechom, že sa z nej i pre tamojšiu ev. školu 100 zl. vyplatíť mohlo; následkom čoho sa stala ev. škola v Hybiach zakladateľom „Matice Slovenskej.“ O nedlho za tým počalo sa obecnosť Hybské dopytovať po knihách „Maticou“ vydaných; ponevác ale, jako známo, ešte vtedy „Maticou“ vydaných knih veľmi málo bolo, uspokojil dozvedujúcich sa, tamojší p. učiteľ Ludovít Orfanides tak, že jim zo svojej súkromnej knižnice knihy požičiaval. Keď sa ale počet pilných čitateľov zo dňa na deň rozmnožoval, zaviedol p. Orfanides po viacráz medzi tamojším ebetovavým a prebudeným mešťan-

¹⁾ Pravdu máte, hlava ho — nebolieva a preto on dobrák nechce, aby ani ľud krnišovsko-kráľovčiansky čítaním bolenie hlavy nedostal. Na čo to i sedliakovi, keď možno bez studovania nelen sedliakom no i slúžnym byť, najme keď je človek spôsobilým Ivankovským kortešom, nasledovníkom v istom jeho umení. atď. Nech žije osveta a svoboda maďarská. I toto je dôkazom toho, jako sa o vzdelanosť „ľudu uhorského“ vládne medzítka starajú. Extra Hungariam non est vita!

Red.

stvom novú sbierku na školskú knižnicu, následkom čoho dosiaľ z pomoci Rozej číta menovaná knižnica vyše 300 sväzkov, väčších-menších slovenských a českých knih, obsahu zábavno-poučného, ktoré ľud, obzvlášte ale panny početne odobierajú a s obľubou čítavajú. Knižnica na teraz odobiera časopisy naše populárne. Na verejné vyzvanie p. knihovníka L. Orfanidesa obdabovali rozličnými spisami ev. školy knižnicu v Hybiach pp. Dan. Bachát, Ján Makovický, Jozef Viktorín a nedávno v Pánu zosnulý B. Ružiak. — Knihy na čítanie dávajú sa zdarma, aby sa tak ku čítaniu i chudobnejším cesta nezamedzila. Musí sa spomenúť, že knihy vo veľmi peknom poriadku — jako mi to jedon pilný čitateľ zdeluje — p. knihovník opatruje, ba čo viac, on jich vlastnoručne i sošiva, sväzuje, nežiadajúc za to žiadnej odmeny. On vidí sa byť odmenený tým, keď vychovanci jeho húfne prichádzajú pre knihy a sa z nih vzdelávajú. A že v Hybiach obecnosť číta, vzdeláva sa, to vidí celé Slovensko. Sláva statnému mešťanstvu Hybskému a všetkým, ktorí knižnicu túto podporujú!

12. Knižnica „spolku katolíckeho“ v Hybiach.

Knižnica „spolku katolíckeho“ povstala r. 1863 a má 140 sväzkov nadobudnutých knih, spolu s matičnými spisami. Spolok drží „Kat. Noviny“, „Priateľa ľudu“ a robí sbierku, aby sa mohol stať členom spolku „Svätovojtešského.“ Knižnicu túto zpravuje kat. horlivý národný učiteľ p. Jozef Biz.

13. Knižnica „spolku remeselnického“ v Hybiach.

Táto bola založená r. 1863. Zpravuje ju p. Ján Pallay, stolársky majster, horlivý národovec slovenský. Číta 94 sväzkov knih. Spolok je zakladateľom „Matice Slovenskej.“ Predpláca „Priateľa ľudu“ a „Hlásnika.“

14. Knižnica mestská v Hybiach.

Krom týchto verejných 3 knižníc, odberá ešte i meštečko Hybbe jako zakladateľ

„Matice Slovenskej“ nie len všetky jej spisy, ale úrad mestský predpláca a odberá od mnohých rokov i viac slovenských časopisov. Roku minulého sa z mestkej pokladnice nasledujúce časopisy predplatili: „Národné Noviny,“ „Obzor,“ „Hlásnik,“ „Rarášek“ a „Priateľ ľudu,“ ktoré časopisy sa nie len v miestnostach mestskej kancelarie skrze tam prítomných pilne čítavajú, ale i domov jednotlivým mešťanom vydávané bývajú; po prečítaní ale, skladajú sa v mestskej kancelarii, nad ktorými knihami a časopisy dozorstvo vedie veľazaslúžilý richtár mestečka a horlivý národovec p. Andrej Hadrďán.

15. Čitateľský spolok v Lupt. Sielnici.

Sielnický „čitateľský spolok“ založený je r. 1871 dňa 2. jan. Prvý krok urobený bol k tomu r. 1870, 24. apr., keď Sielnické divadelné ochotníctvo pod správou tamojšieho evanj. učiteľa p. Kar. Salva, položilo čistý svoj výnos 24 zl. čo základinu, na oltár mnohosľubného spolku. Vo valných poradách, boly i Trnovecké stanovy prijaté a potvrdené. Za predsedu jednohlasne zvolil si spolok svojho drahého veterána p. Ľudov. Hroboň, farára; za podpredsedu p. Št. Bellu, kaplána; za pokladníka p. Jána Novák; za zápisníka a knihovníka p. K. Salvu, učiteľa. Výborníctvo zo 6 údov záležajúce, zvolilo sa tiež tajným hlasovaním. Každý úd spolku zaviazal sa vlastnoručne stanovy spolkové plniť a 10 krajiarmi mesačne prispievať.

Spolok ten jestvuje tak, až do dnes. Z počiatku, hneď pri úvode p. K. Salvu do cirkvi, od hostov prítomných sossbieralo sa tiež 30 zl., ktoré peniaze doručily sa pokladníkovi a za všetky peniaze kúpily sa knihy — pravda zväčša české, ponevác našimi, zvlášte knihami pre ľud — ťažko je zaplniť knihovňu. Všetkých kníh má spolok 80 kusov v koži (remeni) zaviazaných. Sú to vôbec všetko dobré knihy. Časopisy spolok nedrží, z tej dôležitej príčiny, že mestečko Sielnicu už po dva roky hrozne voda ošarpala a mnohé škody na majetkoch zapríčinila, preto sa muselo upustiť od 10 kr. a spolok jako tak, kým sa tá štrbina zahojí, udržať. Že ale

Sielničania nedajú spolku padnúť, za to stojí jejich heslo: „Všetko za národ.“¹⁾ — Bárs i spolok nedrží na teraz žiadne časopisy, preca jích číta, dostávajúc jich darom, a síce od p. Hroboňa „Nár. Noviny,“ od p. Salvu „Orla,“ od p. P. Vitáliša prvý rok dostával „Sl. Noviny“ a od p. Nováka „Obzor.“

Údov spolku je všetkých 46, medzi ktorými prispeli dobrovoľnými obeťmi pp. Salva 5 zl., Bella 1 zl., Ján Novák 2 zl., Jurko Sutoris 1 zl., Pav. Hrdina 1 zl., Mat. Janík 1 zl., ostatní údovia po 50—60 kr. Len ďalej páni Sielničania!

16. Knižnica čitateľského spolku Voderadského v stolici Prešporskej.

Knižnicu túto založili r. 1872 velební páni: Fraňo Thuma, kat. farár a Andr. Kubina, kaplán. Číta 100 sväzkov, rozličného obsahu kníh, a síce Minervou, spolkom Vojtešským a Martinskou knihtačiarňou vydávaných. Velebný p. J. Viktorín daroval knižnici všetky ním vydané knihy a p. Frant. Aug. Urbánek na odporúčanie Obrova knižnici tejto darom 17 kníh v cene 12 zl., aby vraj „skutkom dokázal lásku k slovenskému národu.“ Živili! Čitateľstvo je počtom malé, ale usilovné.

17. Knižnica Búr Sv. Jurská.

Založená r. 1868 pričinením vel. pána Jána Jurigy, farára Búr Sv. Jurského, počítala vtedy asi 20 sväzkov a niekoľko časopisov. Kolko sväzkov kníh teraz má, nemôže sa udať, bo zprávodajcovi nenie známo — a ti, ktorí o nej bližšie znajú, pustili moje vyzvanie na hlucho.

18. Knižnica ev. školy v Senici.

Školská knižnica ev. senickej školy, povstala r. 1870. Spisov číta 100. Tieto zakupujú sa z krajiarových príspevkov školských dietok. Žiactvo všetkých tried dostáva z kniž-

¹⁾ Nech heslo toto nikoho nevedie k tomu náhľadu, jako sa to už raz v jednom časopise stalo, že za národ i tie najsvätejšie veci obetujeme; my sme národ kresťanský a vieme, čo to znamená: s moderným liberalismom nemáme do činenia.

nice spisy každú sobotu a číta jich dost pilno. Spisy uložené sú vo zvláštnej k tomu cieľu zaopatrenej kasni v školskej sieni. Administruje ju p. Ján Bežo, učiteľ. Sdeleno mi bolo, že sa páni učitelia Senický zaujímajú za založenie väčšej knižnice pre mládež dospeljšiu a vôbec pre mešťanstvo a že k tomu cieľu i pekný groš majú sosbieraný, ale istý „osvedčený“ jim v tom prekážky robí, a tak úmysel svoj museli k prajnejšej dobe odložiť. Páni moji! kto proti vám, keď Bôh s vami? Nedajme sa!

Dvaja chlapeci.

(Krylov.)

— „Miloš, počujže, kým nás jak baranov
Zase nepoženu do kláss,
Podme a v sade nabermie kaštanov.“
— „Tie kaštany nie sú pre nás!“
Mirko, nevidíš, že je vysoký strom?
Nám je ťažká vec naň vyliezt;
Ani ty ani ja kaštany na ňom
Nebudeme, priateľko, jiesť!“ —
— „I, môj milý, kde sila nepostačí,
Tam k úskoku sa vyšvihni.
Už som premyslel, počkaj, ty si mladší —
Len k haluzi ma podvihni:
Tam si už zase hádam pomôžeme,
A kaštanov sa do syta najeme.“

Oba priatelia ku stromu leteli.
Miloš dvíha jak len môže,
Dychčí a kúpe vo znoji sa celý,
Kým Mirkovi nepomôže.
Mirko do prosried úrody vylezie:
Hovie si jak myš sried žita!
Tam kaštanov strach, že jich nie len nezie,
Ale ani nepočíta!
I pre druhu i preň dost poživny tam;
A Miloš čože mal z toho?
Naoberal si kaštanov Mirko sám
V samom vrchu nadmier mnoho
No Miloš dolu oblizoval ústa,
Bo cupkala naň len škrupina pustá.

* * *

Mnohých som vídal, ktorí boli v núdzi,
A priatelia jim byvsí na porudzi,
Keď sa na vyššie úrady driapali,
Potom škrupiny od nich nevídali.

Nezabudov.

Z válečnej výpravy chyvskej.

(Zo zápiskov ruského dôstojníka výpravy chyvskej.)

„Jeho Excellencia, generál, volá vaše blahorodie!“

To je veru neočakávané a nečasné zavolanie! Unavený štyridsať verst dlhým pochodom a sotva odložiac nad olovo ťažké bôty, položil som sa celkom pohodlne na svoj turkmanský koberec, abych pochutnal si na jantárovej barvy čáju, ktorý obratný juncker pre celú spoločnosť bol pripravil. Ne-

nadalým zavolaním zmizla moja nádeja zahrať si toho dňa spoločniu hazardniu: „Moja teta, tvoja teta“ — v karty staré, lebo po nariadení hejtmana Spechovata tam — za Amu-Darjou očakávala nás hra kartami novými. Tie a mnohé iné príčiny boly vinou, že som jakosi nepriateľsky hľadel na uralského červeno-fúzatého Kozáka, ktorý pri vchode stánu čakal.

„Nezmýlil si sa?“ hovorím hlasno ku Kozákovi, obúvajúc medzi tým skoro sfa pud¹⁾ ťažké čizmy.

„Nie veru, vaše blahorodie! Práve sem poslala ma jeho excellencia: Id, Danilo, i zavolaj mi ihneď hejt . . .“

„Dobre, dobre . . . príjdem hneď,“ preuším nevrle reč červeného Kozáka. „A vy, pánovia, budete tak láskavými a počkáte, kým sa vrátim,“ hovorím, odchádzajúc od svojich šťastnejších súdruhov.

„Počkáme trochu, ale neostávajú tam dlho,“ volá poručík U., kým medzitým plukovní lekár natieral hodnú porciu kaviaru na sucház, ku jehož zapítiu prichystal si plný pohár borovičky.

Zmalátnelou myslou opúšťam stán a stúpam v plačlivý, hmlistý vzduch. Veselé spevy odpočívajúceho vojska lialy v dušu moju desné predtuchy, závidel som jim v duchu, veď boli šťastnejšími lež ja!

Po oboch stranách dlhej skalnatej dolinky rozložený bol tábor nášho oddelenia. Na tmavohnedej rozpálenej zemi trblietaly sa vo svetle slnečnom biele, štvorhranné, pravidelné vojenské stány, medzi ktorými hromadne složená bola zbraň. Pikety v polosnení kráčaly voľne okolo nakopených zbraní a z dalky už slyšať bolo chrápanie spiaceho vojska. Hlavami ovesenými stáli tu kone od povozov pri improvizovaných válovoch naplnených suchou datelinou oháňajúc sa pred početným jich obklopujúcim hmyzom, tu svetlozelené vozy so strelivom, tu blyštiace sa mosadzové delá strážené boly početnými strážami.

Pestrejší a živejší panoval ruch v ležení kozáckom. Zástavy pestrobarevné mdle zplývaly zo žrdí, tu a tam v hmlu vyšľahol modrý kúr a početné baterie raketnie podobaly sa dlhohým nesmierne veľkým pavúkom. Niemennej strakatejšiu skupeninu tvorily voje domorodých Asiatov vo svojom ošumelom, zamazanom a preca kriklavom národnom kroji, Neprehliadny rad poľných stráží jazdeckých a peších, tavy, batožina, vozy s potravinami atď. všetko to dodávalo táboru veľkolepý ráz. Jako jastrabi — tak strážili naši statní Ko-

záci Asiatov, obyvateľov to stepných, lebo presvedčili sa nieraz na svojom pochode, že tieto schválne opozdili sa so svojim dobytkom, zostali nazad a začali utekať, čím do veľkých nesnadzí privedené byť mohlo celé oddelenie. Najčulejšie ale prúdil život pri studni, blízko ktorej nachodila sa vojanská polnia kuchyňa.

Hustý čierny dým nad dolinkou, ďalekotiahlá vôňa mäsitá, krik a lomoz, bručanie volov a blačanie baranov na zabitie prihnávaných, — všetko to miesilo sa v hrozny chaos.

„Tadeto, vaše blahorodie, tadeto,“ zavolá Danilo, „ráčte tadeto kráčať, — tam máme zatáčku.“

Poslušne kráčam za Kozákom — potkínajúc sa v neohrabaných bôtach prez provazy stánov. Veľká plstená biela kybitka,¹⁾ červene podšitá stála jakosi v úctiplnej dialke od ostatných. Vedľa stánu trčala vysoká týčka s ohromnou zástavou, v jejž červenom poli sedem bielych hviezd sa trblietalo, znak to veľkého medveda. Kybitka to bola generálova.

Pristúpil som bližšie, i vidím v stiene zvláštne, originalné skupenie. Nekolko polonahých z mnohých modrých rán krvácajúcich ľudí schúleno pohromade s rukama sviazanými. Kázeň a utajený vztek na vybledlých osmahlých tvárach prezradzoval, že sú to Chyvania, ktorí so zbraňou v ruke odvážili sa k našemu táboru a tu piketou kozáckou chytení boli. Odovzdaní stráží troch Kozákov, odbavili si práve výslech u generála — a to práve bolo príčinou, jako som sa pozdejšie dozvedel, nenadáleho môjho povolania ku generálovi.

Chrbtom ku mne obrátený, sedel generál na poľnej stoličke, ktorá sa skladat mohla, a písal. Neopatrne zabodla moja ostroha do koberca a tým sa stalo, že som prevrátil blízko mňa stojacu podnožku — i upozornil generála na svoju prítomnosť.

„Ach, ste to vy?“ pýta sa generál a sotva že hlavu obrátil, — už zase písal.

„Vaša excellencia pre mňa poslala . . .“

„Ano, ano! Posadte sa, budem hneď hotový,“ a ukázuc na stoličku — písal opäť ďalej.

¹⁾ Pud = štyridsať funtov.

¹⁾ Kybitka = ľahký ruský povoz.

Pohrúžený v myšlienky — čakám netrpezlivo štvrt', ba pol hodiny . . . konečne celú hodinu.

Generál ustavične a rýchle písal.

Bol som za chrbtom generálovým, ktorý bez kabátu pri stolíku sedel. Počal som už driemať, keď zrazu môj chéf odložil stoličku a predomňa si zastane, pátravým zrakom ma premeral.

„Ste iste unavený . . . no, nič neškodí. Budete mať štyri hodiny času na spanie, kým k prevedeniu mojich rozkazov pristúpíte.“

„Som hotový, vaša excellencia . . . jak-náhle rozkázať ráčite . . .“ odpovedám trochu nevrle.

„Nie, odpočinite si drieb. Pridelená vám je nesnadná úloha a spolu nebezpečné jazdenie. Tieto dva dopisy odovzdáte plukovníkovi A., ktorý vedie predvoj nášho expedičného sboru a jako vám známo, o celý deňný pochod drieb napreduje. Bude teda asi . . . asi . . . ba Bôh sám vie, jak ďaleko, musíte teda hľadať v noci k nemu doraziť a prv lež ďalší pochod nastúpi, rozkazy mu doručíť. Rozumiete mi?“

„K službám, excellencia, rozumiem,“ zakoktám pri spomienke hrozného posolstva. Snad že hlas môj v tomto okamžení zdal sa byť generálovi jakosi nevhodným, premeral ma poznovu pátrave a doložil:

„Tma nočnia bude vás chrániť . . . nie, nie teda vec tak veľmi ťažká jako by sa zdalo a mimo toho máte, keď sa nemylim, znamenitého behúňa, plnokrevného turkmenského žrebca?“

„Ano, excellencia,“ odpovedám, „ačkolvek nenie to pravý plnokrevniak.“

„Pri predlanských dostihoch vyhral ste naň prvú cenu?“

„Ano, excellencia,“ odpovedám bojzlive, „no kôň je chybný na predniu lavú nohu.“

No, zdalo sa, že generál nepočul tieto slová.

„Pripravte sa teda na cestu . . . Smer jazdenia je vám známy; najdte v stepe dost hlbokých stôp, kade tiahol predvoj, tak že nepotrebuje vodca, ktorého ani my nemáme.“

„Pre prípad však, žeby sa mi čosi prihodilo? . . .“ tážem sa a studené kropaje vystávaly mi na čele.

„Jako dôstojník zajiste viete, jako máme sa držať . . . avšak vyjdite pri západe slnka. Do videnia . . . Šťastlivú cestu. Hodinu a minutu odchodu mi oznámte!“

Mlčky berem dopisy a pokloniac sa opúšťam stán. Sotva som sa vzdialil na niekoľko krokov — volá na mňa znova generál. Obrátim sa.

Nemo a smutne hľadeli na seba zajatí Chývania, nepohnute stála tu salutujúca stráž.

„Odovzdal som vám dôležité nariadenie,“ hovorí generál, „dopisy musí zavčasu dostať plukovník A. Vyvolil som vás k tomuto prevedeniu, ktoré vám v službe zvláštne uznanie opatrí, o to sa postarám sám . . . A teraz s Bohom, opatruj vás Bôh!“

Pri týchto slovách poklepal mi generál na plece a zmyzol v kybytke.

Poslednie slová generálove mocne účinkovaly, zmalátnelosť, ktorá sa ma na okamženie zmocnila a kleslá srdnatosť naraz sa oživila. Vedel som, že predstavený môj pochopil nebezpečenstvo môjho posolstva a výkon podobný že dovede nie len si vážiť ale i oceniť.

Zmužile pospiecham do svojho stánu a oznámiam k nemalému zadiveniu súdruhom dôležitosť posolstva, lahol som si, aby som sa pre nastávajúce jazdenie zotavil.

Súdruhovia opustili môj stán, aby hru inde dokončiť mohli a ja zostal som so súdruhom, dôstojníkom od delostrelcov, v tichom stáne.

„Poslúchni ma, hodinky a tobolku neber sebou, bolo by to škoda, keby sa tie veci mali ztratiť,“ osloví ma súdruh.

Veľmi nemile dotkli sa ma tie slová a preto podivne dívam sa na druha svojho. Tomuto neušiel môj pohľad a preto doložil:

„Nemysli, že to hovorím z ničomných ohľadov, myslím len, že by škoda bolo tak krásnych hodínok dať tým krivookým darebákam, ktoré upotrebiť nevedia.“

„Myslíš preca, že týmto darebákam do rúk padnúť musím a že nevrátim sa šťastne

zpäť?“ odpovedám a zaobaliam sa do hune obrátim sa chrbtom k nemu.

V hmlách zapadalo slnko, i podobalo sa ohnivej kuli. Papršleky slnečné zdaly sa byť ohromným terčom rozlievajúcim krvavú svoju žiaru po nekonečnej, pustej stepi, barviac nachom vrcholce stánov, pík a zbraní. Temná, dojímavá vrava karavánov oznamovala, že nastáva napájanie veľblúdov na studňach.

Opatrne uhaňam okolo nakopených stánov a v okamihu zmizol som zrakom našich stráží.

Každým krokom môjho bystronohého vraníka množilo sa ticho, lomez v tábore dávno umkol.

Úzkostlivosť a smútok opanovali dušu moju.

Jedon dva, jedon dva, cvákaly podkovy mojho turkmenského vraníka, ta ta, ta tá, tatá . . . ozýval sa za mnou dupot mňa spre-vádzajúcich Kozákov, ktorí mi, Bôh sám

vie prečo, za nepotrebných sprievodcov pridaní boli.

Keď som na týchto fuzáčov oprel svoj zrak, bol som jakosi povďačný tomu, že vo prosred mrtvého stepu mám aspoň živých tvorov, s ktorými som prehovoriť mohol.

No hnusilo sa mi to doprevádzanie pre ťažké nohy koní kozáckych, ktoré pomali klzali a neboli zvyklé na chytré jazdenie.

Môj vraník letel jako strela.

Čo, keby nás tlupa lúpeživých Turkmenov alebo Chyvanov prepadla?

Kone Kozákov nedostihnú let môjho koníka a pre Kozákov vzdať sa tak dôležitého posolstva a upadnúť s nimi v zajatie spoločné? Uniknúť lupičom mne je hračkou, a zanechať Kozákov jich trapnému osudu?

Tie a podobné myšlienky znepokojovaly ma. Zlobil som sa, že dovolil som trmácať sa prievodcov — lež bolo už pozde!

(Pokračovanie nasleduje.)

Literárne, umelecko-vzdelanostné dopisy.

V Kláštore pod Zniovom, 20. marca. Ešte sme sa kochali ľubou rozpomienkou na znamenité divadelné predstavenie a milú zábavu dňa 15. m. m. usporiadanú, a včera už opäť prekvapení sme boli novým pôžitkom duševným. Je to, jako známo, deň sv. Jozefa, v ktorý početní priatelia a dobrodincovia zdejsieho gymnasia slávia svoje meniny; spomeniem len veľkodušných mecenášov *Kozáčka, Štastného, Pantočeka* z duchovného, a horlivých podporovateľov tohože ústavu: *Petku, Škultetyho, Országa* zo svetského stavu. Gymnasiálna mládež, hlbokou povďačnosťou oproti svojim dobrodincom preniknutá, každý rok zasväčuje ten veľavýznamný deň dôstojným spôsobom, a zasvätili ho i teraz: ráno slavnostnými službami v chráme Božom, vysielajúc z nevinných svojich srdc horúce prosby a modlitby k Pánovi nebies a zeme za blaho a božské požehnanie šľachetných svojich dobrodincov; večer besedou a divadelným predstavením.

Beseda záležala zo spevu a hudby. Patričné sbory gymn. žiactva pod vedením účinného svojho učiteľa p. A. Prica, previedly všetko k úplnej spokojnosti obecnstva. Spievané byly: známa utešená pieseň od Kreuzera „Kaplnka,“ s osnovou od prof. G. Zaymusa do slovenčiny prevedenou, a veľmi podarený pochod od Novotného (z českého); z hudby prednesené byly: Flotovo potpourri zo spevohry „Martha“ a „Kaisermarsch.“

S napnutosťou očakávali sme samé „divadlo.“ Naša útlá mládež predstavila nám humoristický a detinskému veku veľmi primeraný trojaktový kúsok od Rennera: „*Kocúr vo vreci.*“ Ja som trnul, keď som videl tú drobiazgu jedno za druhým na javište vystupovať;¹⁾ ale čím dial tým viac tratil sa

¹⁾ Všetkých hercov bolo 12, z jednej polovice gymn. žiaci, z druhej žiačky miestnej kat. hlav. školy; vek hercov a herečiek 10—14 rokov. Dop.

pocit obavy a prechádzal v opravdivé zadivenie. Tie defurence sa vám nepotkly a v každom ohľade tak si počínaly, jakoby na javišti zrodené a odchované boly. Obecenstvo počas celého predstavenia bolo nevýslovne dobrého rozmaru a častým, živým potleskom prejavovalo mladuškým ochotníkom svoju spokojnosť a úľubu. A komu máme za ten krásny večer ďakovať? Nuž tomu nevyrovnanému priateľovi mládeže — však ho ver dobre poznáte — *Martinovi Čulenovi*.

Rozmýšľajte, drahí rodáci, o takýchto detských divadelných predstaveniach; ja v nich nový pôvab nachodím a znamenitý prosriedok predovšetkým ku slachteniu našej útlej mládeže

Na koniec ešte jednu zláštnu novinku. *Dňa 12. apríla má sa klásť slavnostným spôsobom základný kameň gymnasiálnej budovy. Starší ochotníci zamýšľajú zo svojej strany osláviť velavýznamný dej divadelným predstavením. A tak: vo februári divadlo, v marci divadlo, v apríli divadlo. Kto chce žiť, nech sa kýva!*

O slavnosti nezameškám ct. obecenstvu podrobnú zprávu podať.

Jaroslav Zniovský.

V Trenčíne v marci. Ctený Pane Redaktor! Jedon dopis národných listov našich nie malú váhu kladie na divadelné hry, ktoré útle mládež či v škole, či v súkromných miestnosťach predstavuje. A tvrdenie toto nenie bez základu. Kde zajiste do útleho srdca zašepuje sa národno-mravný cit, tam on i v dospelom veku blahodarne účinkovať bude. V presvedčení tomto pripozde síce, avšak preca kedysi Vám referujem: že v predošlých koncafašiankoch i v Trenčíne najnižšia študujúca mládež divadelným predstavením seba a prítomné patričné rodinky výborne vyrazila; jako to i pochvalne kolujúce povesti potvrdzujú. Obsírnejšiu zprávu podať neviem, lebo som nebol prítomný. Na všetok pád ale vyvolávam mladuškým hercom na zdar!

n. n.

Budapešť, dňa 20. marca. Človek by v každom čísle nášho milého „Orla“ očakával nejaké zprávy z nášho hlavného mesta! Veď je v Budapešti väčšia čiastka slovenskej

mládeže shromaždená. A mládež je to, v ktorej celý národ, zvlášť ale jeho otcovia a vodcovia najväčšiu nádej skladajú, ktorá je povolaná zastúpiť miesto tých hodných mužov, ktorí celý svoj život, svoju duševnú činnosť národu obetovali, aby mu jeho stav, jeho položenie ulavnili, aby vždy roznecovali v jeho pod farchou macožských okolností zrazenom srdci už vyhasnúť mujúcu malú iskierku nádeje na krajšiu a prajnejšiu budúcnosť; mužov, v ktorých životopise človek slovenských Jobov vidí s tým rozdielom, že tento sa ku koncu života krajších dní dožil, tito naši mužovia sa ale skoro všetci s tým povedomím lúča s časnosťou, že dosiahnutie cieľu, v ktorého záujme oni svoj život strávili, je ešte veľmi vzdialené a snáď i skoro nemožné, jestli sa mládež na postupenom mieste zaň muže nezasadí. Hrozné, no pravde podobné!

Už rok pominul, odkedy nám v stĺpcoch svojich žiadnu zprávu od nás nepodal náš bystrý „Orl.“ Snáď už i jemu Dunaj nenie po vôli, a len tam na hrdých Tatrách si poletuje? Či sa ho snáď zriekli tunajší Slováci a vypovedali mu? A či snáď našu chudobnú zväčša slov. mládež natolko zaujíma vyhľadávanie každodenného chleba, že pri tom na duševní pokrm, ktorý náš bystrý „Orl.“ i k nám tak vďačne donáša, zabúdajú? „Beda mládeži prikutej k hrude! Takému rodu nikdy nebude prístup do volnosti neba (Dumný)!“ Je síce pravda, že okolnosti národa slovenského sú hrozné, ktoré málomyselné srdce ľahko odstrašia. Je pravda, že verným synom národa slovenského byť, je zločin, ktorého tresty a pokuty sa na roky a roky, ba na celý život rozprestierajú, je i to pravda, že je odrodilstvo od slovenskej matky cnosťou a najväčšou zásluhou v našej vlasti, že je conditio sine qua non ku vyšším úradom, ku hodnostiam svetským a cirkevným. No, každý svojho presvedčenia mladík nech si hlboko do srdca zaštepí zlaté slová nášho pohronského spevca: „Syn sveta, chlap! maj srdce z ocele. — Duch silný biedu premôže. — Poruč na Boha a dúfaj smele, — kde svet nie, tam Bôh pomôže.“

Hodný príklad nám ukazujú i naši pobratimci v Olomúci na Morave, ktorým i ja

na slávu privolávam a bratskú ruku podávam z dialky cez modrý Dunaj a cez peňavú Moravu.

Čas je už pre nás, aby sme upustili od tej prílišnej chulostivosti a bojzlivosti, majú pred očami, že žiadni bojovníci nemajú tak istého víťazstva, jako bojovníci pravdy. A my sa tiež za sväté práva svoje a svojeti, za pravdu zasadujeme, a tak namáhanie Slováka skôr neskôr musí prajný výsledok a zdar nasledovať. A i po tú dobu medzi všetkými ťažkosťami a úkladnými prenasledovaniami spokojným a čistým srdcom pozerajme v úsrety krajšej budúcnosti. Veď:

„. . . nad los zlostný alebo skúpy
Svedomie čisté jasno vystúpi,
Jak hrdé slnce nad more.“ (Sládkovič.)

Rožek.

V. Topolčany, na kvetnú nedeľu. S novým jarom život nový sa začína prúdiť žilami jak starostlivého ľudu, tak i nudných filistrov, ktorí dosiaľ nemohli ulice mesta premeriavať a povetrie kazíť pre bahná, jakými sme tejto neriadnej zimy oplývali. No teraz to už lepšie vyzerá i s peknými myšlienkami, i s užitočnými skutkami; a hasičský sbor náš sa ozaj hybe a kyva, čo je predznakom pevnej vôle: chcief účinkovať na zachovaní zbytkov toho vzácneho dobrobytu spoločnosti, jaký sa nám v terajšej dobe za podiel dostáva. Všemožne pracujeme na vystrojení mužstva ustálenou rovnošatou a ručným i väčším náradím, aby už hneď i samým vystúpením bol urobený dojem na obecnstvo a kyslých i nedôverivých nechutníkov, ktorých snáď privábi do kola obetovavého družstva, čo tiež napomáhajú časté cvičenia, v nichžto sa s mnohoslbným pokrokom stretáme.

A mládež? — Konečne podarilo sa nám utvoriť i spevokol, ktorý len od niekoľko týždňov navštevujeme stále a s chuťou; no a majú viac vyprobovaných síl za podporu, tiež napredujeme a darí sa nám to. Milo sa budú ozývať i tie naše: „Naprej,“ „Kalendár,“ „Hojže Bože“ a iné v sieňach školskej budovy, „ad majorem Magyariae gloriam“ len samú maďarizáciu rozširovať určenej, kde plno je „Fali olvasó tabúl“ a iných vyučovacích prosriedkov k mučeniu slovenských

dietok pohotove rozostaveno. Nuž či takéto vystrojenie nevydáva svedectvo nahodilému sa cudzincovi o prajnosti maďarskej, ktorá nám osvetu až natíska? No, my sme nevďačné, bo vzdorovité plemä, jako Češi, ktorí naskrze nechceli prijať kultúru v nemeckej rovnošate; A bodaj by sa nám len i tak povodilo, jako bratom Čechom, ktorí sa vlastnou silou povzniesli na Parnass vzdelenosti, odkiaľ iné vyžité národy, — bo znemravnelé — jako hnilé ovocie od stromu padajú.

A chvála Bohu, už i nám deň svitá, bo Slováci stavajú školy, ktoré i povstanú, bár sa opierame len na slovenskú chudobu.

S úľubou a potešením čítame v časopisoch našich zvesti o novoprebudilom sa ruchu divadelnom, za ktorým sa i nám kýchlo, — ale keď by prišlo do otázky: čo a jako hrať v prospech hasičského spolku? A tu už by sa naša refaz mešťanská zriekla radšej i chůtky po divadelnom predstavení maďarskej frašky, len aby sa táto na úplnú žiadosť opovážlivých nemusela so slovenským dajedným kusom spojif!

Keď ti Slováci vždy dačo žiadajú a mátožením svojim hatia voľný prúd zamýšľaného pomadžarčenia jich! — O tempora o mores!

Igor.

Od Rajca. S túžbou a dychtivosťou očakával som za dva mesiace, že volaktorý rodák zo Žiliny, kde azda náš bystrý „Orol“ má mnoho odberateľov¹⁾ a čitateľov, chopí sa pera a s ochotnosťou uvedomí o národnoslovenskom ruchu, ktorý sa javí už od dávna v meste Žiline. Nestalo sa. Prichytil som sa teda ja k dopisovaniu do nášho „Orla“ — sta venkovän.²⁾ I oznamujem teraz obecnstvu slovenskému, že na tom našom preutešenom trenčanskom Považí od každého verného Slováka a duchapľnej slovenky s úľubou uvítaný bol nový rok, prinášajúci preradostnú zvest, že statná Žilina prijala do lona svojho srdca i um ošlachťujúcu Thaliu slovenskú. Zvest tá mala sa skutočne realizovať. Žilinským ochotníckym družstvom rozposlané bolo v druhej polovici januára po-

¹⁾ Veru nevalný je jich počet, ba ani čít. spolok „Pokrok“ „Orla“ nedrží. ²⁾ Vítajte v kole našich riadnych dopisovateľov! Red.

volanie ku divadelnému predstaveniu, ktoré dňa 1. februára v Žiline odbyvať sa malo. A nie len Žilinci, no i vonkovania poberali sa menovaného dňa vo valnom počte k tejto zriedkavej zábave.

Nuž „Orle“ náš šumný, ty náš bystroletý, zvestuj, že v Žiline na „panskom dome“ tohože dňa statné divadelné družstvo predstavilo veselohru: „*Kupec a roľník*“ alebo „*Vonkovania v meste*.“ Žiadate pane redaktor, abyh kritizoval? Na čo? Veď obecenstvo v preplnenej divadelnej miestnosti jednohlasne sfa úplne spokojné vyvolalo na slávu hercom a herečkám. Ano všetci jako po prvýraz výborne zadostučinili svojim úloham. Sláva jim! A nech žije obratný p. riaditeľ, náš milovaný Ján Milec!!

Úlohy byly nasledovne rozdelené: Ladvinay, bohatý kupec — p. Edv. Bugala; Teresia, jeho manželka — p. Olga Milcová; Maria, jích dcéra — sl. Maria Trvdý; Evička, jich vnučka — p. Augusta Reháková; Vavrinec Ladvina, sedliak — p. Alex. Lombardini; Zuzka, jeho manželka — sl. Al. Ďuriš; Voľšovský, bohatý obchodník — p. Béla Hainrich; Robert, jeho syn — p. Jozef Ďuriš; Z Podskakova, švihák — p. Ján Reháč; Fusko, slúha u Ladvinayho — p. B. Hulyák; Škrabák, účtovník u Ladvinayho — p. Ďurko Ďuriš; Gr. Plavenský — p. Ignác Balogh; Skupán, bohatý peňažník — p. Pavel Folkmann; Strunka, hudobník — p. Joz. Marčíš. — Správu viedol p. Ján Milec, hudba bola p. Pavla Kiss.

Po divadle nasledovala rezká a nenútená zábava tanečná. Pokroku milovné obecenstvo rozchádzalo sa s tou sladkou túžbou, by žilinské ochotnícke divadelné družstvo častejšie takto nás zabavilo. I privolávame ďalšiemu účinkovaniu na zdar!

Čistý výnos z oboch zábav venovaný do-

brovolnému hasičskému spolku, ktorý sa má v Žiline založiť.

Ešte sdelujem, že pod múdрым, rozšafným a bezžistným vedením pp. Jána Milec, mešťanosty, Ign. Balogh a iných schopných a výtečných mužov „Vzájomná pomocnica“ značné pokroky robí. Bôh mužom týmto pomáha zdarne i ďalej účinkovať za rozkvet blahobytu u prosred statných seba povedomých mešťanov. *M. Rodolub Tekovský.*

Turč. Sv. Martin. Vzácný náš „Spevokol“ nás už dávno svojim milým spevom nepotešil. Po celú minulú zimu nám len jedonkrát na ostatnie fašangy v tak rečenom kvartale zaspieval. Mala však táto mlčanlivosť svoje príčiny. Lež máme nádeju, že sa nám dosiaľny nedostatok „Spevokolom“ usporiadaných milých zábav behom tohto leta dostatočne vynahradí, lebo počujeme, že tenže „Spevokol“ dňa 12. Apríla divadelné predstavenie a nezadlho potom i besedu so spevom usporiada.

Dňa 29. Marca sme sa ale dožili milého umeleckého požitku. Pán Edv. Meličko, absolvoovaný žiak pražského konservatoria dával tu v stoličnej dvorane koncert, v ktorom dokázal jako pravý umelec veľkú zručnosť a pravú eleganciu v prednášaní „Velkého koncertu od F. W. Smita“ na ephonione a vo hre na piano v prednesení „Cachucha Caprice od J. Raffa.“ Koncertista zaspieval tiež tri nemecké piesne od F. Schuberta a A. Reissigera. Prečo nezaspieval aspon jednu našu slovenskú pieseň? Nevieme. K záverke koncertu predniesol ale na ephonione nápev piesne: „Dobrá noc, má milá“ a dva maďarské nápevy. Pri koncerte účinkovali spolu chvalitebne tiež p. J. Meličko, brat koncertisty, slečna Olga Pauliny-Tóth a deväťročnia pannenka Anna Mudroň, ktoré obe veľkú schopnosť v hre na piano dosvedčili. Na zdar!

x.

Rozmanitosti.

Dr. Livingstona, slavného cestovateľa tieto dni. Telo uložené je v soli a v rakvi kovovej; v Zanzibare bolo prehliadnuté a všetky pochybnosti o smrti tohoto smelého

cestovateľa zmizly. O podrobnostiach, ako Livingstone skončil, nevie sa posiaľ ničoho.

Múdry muž. Sobrali sa dvaja ľudia mauróvia, potomci to Arabov vo Španielsku. Po oddávkach priviedli nevestu do domu mladoženického, kde mali večerať. Otcovia i matky a pokrevní z oboch strán mali veľké starosti, lebo sa obávali, žeby nevesta, ktorá bola známa čo osoba svojhlavá a urputná, mladému zaťovi mohla nejako ublížiť, alebo ho i zabiť. Keď boli oba samotní, sadli si ku stolu, a prv lež nevesta slovo povedať mohla, pozrel manžel na psa a riekol: „Pse, dones nám vody na umytie rúk!“ Pes ani sa nepohol. Pán rozkrikoval sa ešte viac a volal: „Pse, dones nám vody na umytie rúk!“ Pes ani sa nepohol. Pán rozkrikoval sa ešte viac volajúc: „Pse, dones nám vody na umytie rúk!“ Pes ani sa nepohol. I vstal manžel, vytiahol meč a odtal psovi hlavu a pokrval celú izbu. Zakrvavený sadol si k stolu, poobzeral sa a uzrúc mačku zavolať: „Mačka, dones vody!“ A keď mačka vodu neniesla, rozhorlil sa a riekol: „Neposlúšna, či si nevidela, čo som psovi urobil, že podľa môjho rozkazu nerobil?“ I popadol mačku za nohy, mrštil ju o stenu a rozsekal na kúsky. Zakrvavený posadil sa ku stolu. Nevesta vidiac, čo robí manžel, myslela si že sa zbláznil. On ale ohliadnuc sa, uzrel koňa, svojho jediného vraníka, zavolať naň: „Dones vody!“ Kôň to neurobil. „Jako že, pane kôň, čo myslíte, keď vás mám len samého, že bych vás nepotreštal, keby ste ma neposlúchol? Hovorím vám ale, že to netrpím, aby ma neкто neposlúchal.“ Kôň nehýbal sa a pán jeho priskočil k nemu, odsekol mu hlavu a jeho rozsekal na kusy. I presvedčila sa nevesta, že manžel nežartuje, a od strachu nevediac, či je živá či mrtvá, celkom sbladia. A on rozhněvaný a rozhorlený vrátil sa ku stolu zaprisahajúc sa, jako by — a čo by i sto koní mužov, lebo žien mal — jim všetkým to samé urobil, keby neposlúchali jeho rozkazy. I zavesil krvavý meč za pás, obzeral sa a nespatriac nič živého mimo svoju ženu, rozkázal jej prisne, aby povstala a vody doniesla. Nevesta neočakávajúc nič iného, len rozsekanie, chytro povstala a doniesla

vody podľa rozkazu. „Jak som tomu rád,“ riekol on, že ste tak učinila, ináč bych vás, jako tých neposlúšných bol potreštal.“ I rozkázal jej, aby doniesla jedlá a ona uposlúchla. A mlúvil s ňou tak ostre a príkre, že každú chvíľku očakávala koniec svojho života. A celú noc ani slovíčka nepremlúvila, ale dla rozkazov sa chovala. Po chvíli riekol k nej: „Pre mrzutosť, ktorá sa mi prihodila, nemohol som spať, preto majte starosť, aby ma nikto pred časom nezobudil, a pripravte dobré raňajky.“ Hneď z rána prišli matky, otcovia a pokrevní k dveram a keď nikoho hovoriť nepočuli, obávali sa, žeby mladoženích mrtvý bol alebo poranený. Avšak ani nevestu neuzreli a starosti jim pribudlo. Keď jich ale nevesta zbadala, pribehla postrašená k nim a hovorila: „Čo tu robíte! Jako sa opovažujete prichádzať sem a mlúviť? Mlčte, lebo bude po vás jako i po mne.“ A všetci divili sa tejto reči; keď ale počuli, čo sa v noci stalo, ďakovali zaťovi, že vie, čo mužovi sluší a že v dome svojom poriadok udržať dovedie. Od toho času bola mladá žena miernou a poddanou a žila šťastne a spokojne so svojim mužom. Po niekoľko časoch chcel si svokor mladoženíchov tým istým spôsobom pomôcť a zabil podobne svojho koňa; no jeho žena riekla mu: „Pane, veru pozde začínate, veď sa oba už dávno dobre známe!“

Starby na stlpoch. Dr. Majer, ktorý predešlého roku prvý Novú Guineu od brehu k brehu precestoval, našiel na jednom zo susedných ostrovov, Mysore, ktorý tuzemci a Malajovia Kordo nazývajú, vzory stavieb na stlpoch. Všetky pobrežné dediny sú v mori na stlpoch vystavené. Také husté skupenie domcov s podivnými, želvým škrušinám sa podobajúcimi strechami na lese kolov uprosred vody poskytuje zvláštny, Europeanovi neobyčajný pohľad. Zdá sa, že pobrežných obyvateľov ostrova, Papuy čistej, nesmiešanej krve, strach pred sverepými, divokými obyvateľmi vniutornieho pohoria k tomu spôsobu stavania donútil. Tito ostrovania nelíšia sa divokosťou a surovosťou svojou mnoho od zverov. Sú ludožrúti a trávia celý život svoj v honbe na ľudské lebky, ktorými ozdobujú svoje príbytky. Tieto stavajú si najrad-

šej na bokoch najvyšších hôr, zkade je voľná ďaleká vyhládka a síce podobne na koloch, totiž na lese tenkých, neotesaných kmenov, ktoré počtom svojim nahradzujú svoju slabosť. Z časti užívajú za podpory svojich vzdušných stavaní jednoducho lesnie stromy posiaľ v zemi zakorenených, ktorým len vrchovce odrúbali.

Dobrý úsudok. Keď parížska luza išla pre kráľa Ludovita XVI. do Versailles, aby ho dostala do hlavného mesta, urobil Mirabeau dňa 6. okt. 1789 v národnom shromážení návrh, aby deputácia 30 údov kráľa do Parížu doprevádzala. Predseda Mounier sostavil listinu 30 členovej deputácie, no nevzal do listiny Mirabeau-a. „Prečo ma vylučujete? Žiadam, aby som sa do tej deputácie dostal, abych, keďby pri príchode kráľa do Paríža vypuklo povstanie, ľud uspokojit mohol.“ „Pane,“ hovoril Mounier, „kto má úver, ľud uspokojit, môže ho i štvá!“

Mlúviaci pes. Do reštaurácie vstúpil pán, ktorého krásny pes doprevádzal. Rozkázal si porciu chleba s maslom a jadernicu. Pes posadil sa vedľa neho, i díval sa túžobne na jediaceho pána svojho, ktorý si ho ale nevsímal. Nepodal mu nič. „Nedostanem ja dnes nič?“ znie naraz z tlamy psovej otázka. „Tu máš nečo,“ hovoril pán i podával mu kožku z jadernice. Hostia sa divili. „Len kožku dostanem?“ hovoril pes a hneď dostal kus jadernice. „Ďakujem,“ hovoril pes. Celá spoločnosť pozerala zadivená na podivného psa. Jedon pán z hostí hovorí, žeby toho psa kúpil. Pán sa zdráhal. Jedon z hostí podáva viac zaň, lež ten prvý. „Že ma nepredáš,“ zavolať pes. Toto zavolanie rozohnilo kupujúcich ešte viac, za chvíľku bol pes predaný. Majiteľ psa shrabal peknú sumičku a kupovač, bez seba od radosti, bere sa von dvermi, vedúc psa na šnórke. „No, od tejto chvíle neprehovorím ani slova,“ ozval sa pes. So psom vzdialil sa i — bruchomluvec.

Zakáňania zimy a volania jara v Číne. Za prvý jarný deň považuje sa v Číne 4. február. Deň ten svätí sa po celej države zvláštnym obradom, ktorý sa menuje v „knihe obradov“ „Bitie byka.“ Na šťastie deje sa táto operácia len s obrazom lebo sochou to-

hoto zvierata. Kniha obradov horlí veľmi proti tým, ktorí robia si podobu byka z papieru a nie z hlíny, jako je predpísané. Logika knihy obradov je nasledujúca: byk je pozemský tvor a preto buď obraz jeho robený zo zeme. Zem vífází nad vodou, ktorá je žriedlom zimy. Tak vznikla táto ceremónia. Jarní tento obyčaj je veľmi starodávny. Už za niekoľko storočí pred vydaním „pravovernej“ knihy obradov nariadovalo sa za dynastie Sui úradníkom bitie hlineného byka po triráz na znamenie, že nemá byť orba zanedbávaná. Bližšie popísanie obradu tohto podáva Morrison. Začiatkom februára, hovorí, shotovujú sa po celej Číne hlinené sochy ľudské, nazývané Tae-suy a z tej istej látky obrazy byka, ktorých meno je Čun-nju. Pred slavnostným dňom vychádza Če-fu (starosta) každého mesta v celej sláve za bránu „naproti jaru“ a klania sa tam hlineným postavám. I obyvateľstvo vystrája, vystrojuje svoje deti a dáva tiež sochy nosiť po uliciach. Druhého dňa vychádza opäť tenže hodnostár s „kňazom jara,“ ktorý je veľmi cennou osobnosťou. Oba uchopiac ozdobený bičik, uderia triráz obraz byka na znamenie, že má orba započiat. Ľud dá sa do kameňovania hlinených soch a čím rozbijú jich na kusy, tým úrodnejší očakávajú rok.

Prítomnosť ducha. Gróf Bogdan Rostopšin slúžil za niekoľko rokov pod generalom Suvarovom. Známo je, že tento vojak bol podivínom. Keď sa mu mladý Rostopšin predstavoval, pýtal sa ho generál celkom vážne: „Kolko je rýb v Néve?“ Rostopšin ani nemyhnuč menoval počet, jaký mu práve napadol, na príklad „5000.“ „Dobre,“ hovoril Suvarov a podal mu pravicu. Od toho času bol mu priateľom, ba otcem.

Rozličné druhy peňazí. Jako známo, užívaly dávne národy pred rozšírením kovových peňazí rôzne predmety čo prosriedok výmeny a nektoré národy užívajú takých „peňazí“ až posiaľ. Pradávní obyvatelia Skandinávie, jako i severného Ruska a Sibiru, platili kožušinami tchorovými, líškáčimi, sobolovými; no i nektoré kmeny indiánske užívajú k tomu účelu kože bobrové a iné. Vo Virginii platilo sa za nejaký čas tabakom, v novom juž-

nom Walese rumom. Dávni Mexikáni mávali miesto peňazí brká naplnené zlatým prachom, mimo to meď a kakao. V mnohých krajinách Afriky počíta sa cena dla otrokov, velblúďov, kráv, plášťov, nožov; veľmi ale rozšírené sú tam peniaze lastúrové, jako i v Severnej Amerike, kde jich navliekajú na šnórky istej dialky. Mongoli vymieňajú tehlový čaj, na ostrovoch indických a austrálskych ríža a kokosový orech, na ostrovoch fidžiských zuby žralokove. U starých Rimanov zastupovala sol v nektorých smeroch peniaze.

Bohatstvo v starom Ríme. Bohatstvo Rimanov ku koncu republiky a za prvých cisárov bolo k viere nepodobným. Každý senátor dostával 125.000, každý rytier 50.000 terajších frankov, no bolo to len maličkostou. V Ríme bolo asi 20.000 mešťanov, ktorí boli tak bohatými jako Lucullus. Tento „Xerxes togatus“, jako ho Cicero menuje, neveceral nikdy pod 30.000 frankov a pozval nekdy i 25.000 hostov. Crassus hoveril, kto zo svojich dôchodkov nemôže vydržovať armádu, nenie bohatým, a čo hoveril, to bol v stave i urobiť. A Crassus nebol tak bohatým, jako Sylla. L. Domitius, Caesarov nástupca v Gallii, mal 48.000 jutár zeme. Antonius, Ciceronov súdruh, mal celý ostrov Kefaloniu, kde dal vystaviť mesto. Najväčšia časť Afriky t. j. rimskej provincie „Afriky“, bola majetkom len 6 rímskych mešťanov. Nero dal jim hlavy zťať a vyhlásil sa za jich dediča. Cornelius Balbus dal na smrteľnej posteli celému rímskému ľudu po 25 frankov. C. Caecilius Isidorus hoveril vo svojom záveve, že, vzdor svojej veľkej ztrate za času občanských bojov podsúpenej, zanecháva 4116 otrokov, 3000 párov volov, 250.000 kusov iného dobytká, nepočítajúc svoje po-

zemky, villy a domy. Valerian mal na svojej súkromnej ville 500 otrokov, 2000 kráv, 10.000 oviec a 15.000 kôz. Gordian, súkromný mešťan, mal nesmierne statky vo všetkých provinciách državy. Za času svojej edility dal rímskému ľudu dvanásťkrát hry s gladiatormi na svoje útraty. Mnohokrát vystúpili 500 gladiatori, najmenej jich bolo 150. Jedného dňa zápasili gladiatori so 100 africkými divými šelmami, druhého dňa so 100 medvedami z Germanie. Vo všetkých mestách Campanie, Etrurie, Umbrie, Aemiliae a Picenu dal na svoje útraty vystrojiť verejné hry, ktoré trvaly štyri dni. Starší Plinius mal mimo bohatstva, ktoré mu nadeliteľstvo rímskeho loďstva nieslo, nesmierne poklady. Známe to od jeho príbudného: „Môj strýc mohol, kým bol miestodržiteľom v Hispanii, jedno zo svojich diel Largu Liciniusovi za 400.000 toliarov predať; neučil to ale, hovoriac mi, že už nevie, čo s peniazmi počiať? I dal, čo i o to žiadaný nebol, dcére Quintilianovej v deň jej snatku darom 50.000 toliarov. Romanus Firmus, jedon z jeho priateľov, dostal 300.000 toliarov, aby do stavu rytierskeho vstúpiť mohol a jeho príbudná Calvína dostala veno 100.000 toliarov; Metellus Crispinus dostal 40.000; deti na svobode narodených rodičov, ingenui, dostali 50.000 na jich vychovanie. Mal mimo toho početné villy kráľovskej nádhery. Jeho dve villy v Toskáne a v Lorento na brehu morskem, kde svoje diela písal, boly východnej nádhery. Mal jich ešte viac v Latium: jednu pri Prenestae, jednu pri Tusculum, jednu pri Tivoli; a ešte jednu, za ktorú mu 900.000 toliarov dávali. Konečne vynaložil 180.000 toliarov v zlate, aby inú villu rozšíril.“

Literárne, umelecko-vzdelanostné zprávy.

„**Kázeň**, ktorú na slavnostné polozenie uhelného kameňa gymnasiálnej budovy v Kláštore pod Zniovom, dňa 19. apr. 1874 povedal Franko V. Sasinek. — T. Sv. Martin. Tlačou knihtačiarско-účastinárského spolku. 1874. — Veľká osmorka. Str. 1—8. Cena

dľa ľúbosti. Celý výnos na túže gymnasiálnu budovu.“ — K dostaniu v Turč. Sv. Martine u Franka Sasinka a v Znio-Kláštore u gymn. spravy.

Stručný dejepis svobodného mesta Žiliny. Na základe listín mestského archivu

vypracoval Alexander Lombardini. T. Sv. Martin. Tlačou knihtlač.-účasť spolku. Nákladom spisovateľovým. 1874. Veľká VIII. Str. 74. Cena ?

Kazateľ. Časopis pre katolícke duchovné rečníctvo. Vydáva P. Blaho, hl. spolupracovník Richard Osvald. Roč. I., čís. 6. V Skalici tlačou Fr. X. Škarniela synov.

Priateľ ľudu. Poučno-zábavný časopis pre slovenský ľud. Vydavateľ Ján Kadavý. Ročníku II. číslo 1. Tlačou knihtlač. účasť spolku v Turč. Sv. Martine. Celoroční predplatok (na 4 čísla) 40 kr. Číslo toto obsahuje články veľmi poučlivé pre slovenského roľníka. Ani v jednom dome nemal by tento časopis chybovať.

Paleček, nepolitický obrázkový časopis humoristický. Redaktor Aug. Nevšimal, nakladateľ a vydavateľ J. Otto v Praze (Václavské náměstí č. 24). Vychází každou sobotu. Celoroční předplatok 5 zl. 80 kr.

Slavín (Pantheon). Sbíрка podobizen, autografů předních mužů československých. V Praze. Nakladatel F. Bartel v Černé ulici č. 16—II. Cena sešitu 36 kr. r. č.

Světobzor. Obrázkový týdeník. Odpovědný za redakci Jos. J. Kořán, vydavatel F. Skřejšovský. V Praze (Krakovská ulice č. 583—II.) Předpláca sa na celý rok 8 zl., s „Bazárom“ 12 zl. r. č.

Ženské listy. Časopis pro záležitosti žen a dívek československých. Vycházejí 1. každého měsíce. Majetník, vydavatel, nakladatel a za redakci odpověděn Fr. A. Urbánek, hlavní spolupracovnice V. Lužická. Předplácí se v kněhkupectví Fr. A. Urbánka v Praze (na Vodičkové ulici č. 11. n.) celoročně 2 zl. 40 kr. r. č.

Bibliotéka humoristická vychádzat bude v neurčitej dobe v sošitoch v Prahe (Václavské náměstí č. 24) u majiteľa tlačiarne J. Otta. Sošit I. obsahuje: Žalostný koniec priateľstvi dvoju priateľ, napisał L. Stroupežnický, ilustroval Fr. Kolár; Mina a Vendelín, kreslil G. J. Schulz; Dáblův mlýn, napisał L. Stroupežnický, ilustroval Aleš. VIII. Str. 52. Cena sošitu 30 kr.

Edip král. Nekrvavá tragédie s počátkem a koncem. Dle Sofokleova dramatu praeně „zřídili“ J. St. Zbirovský et Aug. Nevšimal. S 15 ilustracemi od Gust. Jarosl. Schulze. (Z humor. týdeníku „Paleček“). 1874. Tiskem a nákladem knihtiskárny J. Otto v Praze. VIII. Str. 24. Cena 20 kr.

Nová knihovna mládeže. Pořada Jos. Beran. Ročník II. Sv. II. Povídky pro mládež dospělejší. Sebral Jan Karel Škoda. Třetí vydání. S pův. obrázkem od malíře Ant. Königa. V Praze. Nakladatel Fr. A.

Urbánek, kněhkupec. 1874. XVI. Str. 70. Cena 24 kr.

Nový divadelní repertoír. Svaz. IV. Žena Claudova. Hra ve třech jednáních od Alexandra Dumas-a Syna. Přeložil J. P. V Praze. Nakladatel Fr. A. Urbánek, kněhkupec. 1874. XVI. Str. 80. Cena 30 kr.

O Boucharónech. Sepsal Dr. Fr. L. Rieger. K 10-leté připomince. (Z „Národa“ r. 1864.) V Praze. Fr. A. Urbánek, kněhkupec. 1874. VIII. Str. 16. Cena ?

Devadesat tři. Román, sepsal Viktor Hugo. Přeložil Dr. Karel Chudoba. Díl I. 1874. Nakladatel J. Otto v Praze (Václavské náměstí č. 24). VIII. Sošit 1, 2 a 3; cena sošitu 24 kr. — Devadesat tři je nový, velezajímavý román, ktorý spísal znamenitý francúzsky básnik Vikt. Hugo. V tomto diele svojom, ktoré s veľkým nadšením vítajú všetci jeho čitelia čo dielo majstrovské, líči básnik nepostiziteľným, výtečným perom svojim časť desných udalostí, ktoré ku koncu predošlého storočia odohrávaly sa vo Francii. Hlavním dejišťom je krajina Vendée, v ktorej sbura občianska rozmermi mohutnými a silou netušenou sa rozšírila, ohrozujúc takto prapor sotva vztýčený svobody Francie. Ku hroznému tomuto dejišťu pridružuje sa jako v predohre, z ktorej možno trochu tušit ďalšie, prehliadka pohoria Saudraieského, kde zástava parížska za svoje prijíma dietky nebohej ženy, ktorej muž v boji padol; scéna na mori, kde objavuje sa prvá osoba celého deju v hmle tajupnej a vychádza jako zázračne z istej smrti. Za tou predohrou vpletá sa zajímavý rozhovor povestného trojlístku: Dantona, Robespiera a Marata, ku ktorým v rozhodnej chvíli drúži sa človek povahy docela zvláštnej, druhá to osoba deju, bývalý farár Cimourdain. I vidíme konvent; povaha každého člena jeho vždy nekoľkými, no trefnými slovami je naznačená. Básnik vypisuje obyčaje a zvyky kraju povstaleckého. Hlavní dej líči živými farbami hrôzy bojov, obznamenuje nás s tajomnou osobou prvou v markysovi Lantencovi a zároveň s trefou hlavňou, vodcom to sborov republikánskych, synovcom markýsa, Gauvainom, stojacím v zúrivom boji proti strýcovi svojmu. Tu v čas javí sa Cimourdain, aby zachránil Gauvainovi, bývalému chovancovi svojmu, v bitve život. Nasleduje majstrovské líčenie rôznych povah oboch vodcov republikánskych, krásne scény detské, v ktorej Hugo čo majster nedostiziteľný vyobrazuje šlechťnosť Lantencovu, keď vysvobodzuje dietky s nebezpečnosťou svojho života — osvobodenie jeho Gauvainom, tragická smrť oboch

vodeov republikánských. Celok je veľmi pútavý, myšlienky svieže, vznešené, zvláštny názor pojímania prírody. Toto je na krátko ráz znamenitého toho diela, ktoré deli sa na 14 kníh a ktoré vo francúzskom originále vyšlo už v piatom vydaní.

Kráľovna plesu. Malým dievkám vypravuje V. Lužická. S obrázkem. V Praze. Tiskem a nákladem kněhtiskárny J. Otto. 1874. VIII. Str. 44. Cena 30 kr.

Kytice z národných písní moravských Valachův. Uvil Fr. Jar. Koželuha, kaplan v Rožnově na Moravě. Nápěvy pro dva hlasy upravil Fr. V. Janoušek, učitel v Jičíně. V Praze. VIII. Str. 80. Cena 80 kr.

Laciná knihovna národní. V Praze. Tiskem a nákladem kněhtiskárny J. Otto. Cena čísla 10 kr. Číslo 48, 49 a 50 obsahuje: Tvrdé palice, povídka z moravské vesnice od A. H. Sokola; č. 50 a 51: Statek v Habří, povídka od V. Lipovského; čis. 51, 52, 53 a 54: Konšelova deeruška, dejepisná povídka z dob Jagellonských, napsal Jan Vávra; č. 54: Ratmír, původní povídka z dějin českých od Jana Vávry I.

Malice průmyslnická. Ročníku II. čis. 1 a 2.

Živnostnické účetnictví. Sepsal Jos. Sedláček, ředitel občanských škol v Strakoncích. V Praze. Nákladem Matice průmyslnické. 1873. VIII. Str. 138. Cena ? Knihy „Mat. průmysl.“ vydávají sa v knihtačiarňi J. Otto.

Nejlepší české humoresky. Ilustroval Frant. Kolár. Svazku prvního vydání druhé. V Praze. Tiskem a nákladem Josefa

Rich. Vilímka. 1874. VIII. Str. 98. Cena 60 kr. K dostaniu u J. R. Vilímka v Prahe (Spálená ul., nové č. 4, proti „Myslíkům“).

Prokop Veliký. Obrazy z válek husitských. Napsal Věnc. Lipovský. V Praze. Nakladatel Fr. Bartel. VIII. Sesit 7. Cena 12 kr.

Vítězoslav Hálek's Abendlieder. Aus dem Böhmischen von Gustav Dörrl. 1874. Verlag von Fr. A. Urbánek, Buchhandlung in Prag. XII. Str. 64. Cena ?

Ženská bibliotéka. Redaktorka Žofie Podlipská. Svazek 20. Konec a počátek. Novela od Karoliny Světlé. Svaz. 21: Příklady z oboru vychovaciho. Ličí Žofie Podlipská I. Tiskem a nákladem kněhtiskárny J. Otto v Praze. 1874. VIII. Cena svázku 30 kr.

Výlet do Benátek. Popisuje F. Lorenz Třebíč. Nakladatel J. F. Kubeš, kněhkupec. 1874. Komisionář Fr. A. Urbánek v Praze. VIII. Str. 198. Cena 60 kr.

Tri písně pro 1 hlas s průvodem fortepiana k slovům Ad. Heyduka, hudbu složil Hynek Vojáček, kapelník císařských divadel a professor císařského konservatoria v Petrohradě. Nákladem skladatele. Komisionář Fr. A. Urbánek, kněhkupec. VIII. Str. 12. Cena 40 kr.

Mindég a régi kérékvágás? Korszerű szó a 21-es bizottsághoz és a törvényhozás tagjaihoz. Buda-Pest. 1874. Nyomatott Koesi Sándor saját könyvnyomdájában. VIII. Str. 15. Cena ?

Všetky tieto spisy odporúčame snažne ct. obecenatvu svojmu.

Listáreň redakcie a administrácie.

Tretím číslom končíme prvé štvrtročie „Orla.“ I vyzývame ct. obecenstvo slovenské úctive, obzvlášte ale tých páňov a panie, ktorí posiaľ predplatky svoje nám nezaslali, by to čím skôr urobili si nezťažovali, tých pt. odberateľov, ktorí nám na predošlý rok dlhujú, aby nám nedoplatky svoje už raz doposlali, celé obecenstvo slovenské ale k ďalšej účasti a podielubraníu na časopise našom. — P. Dr. G. K. Z. v K. Rukopisy prišli. Dieky! Stane sa dľa vašej vôle. Prašku sotva bude možno uverejniť. — P. F. K. v P. Rukopisy prišli. Upotrebíme nečo z pozostalých tých rukopisov. Spisujte nám národné piesne vašim rôznorečím. Novelu čakáme. — P. L. V. v Šariši. Ná-

rodné piesne prišli; no, prosili by sme vás, keby ste nám jich zreteľnejšie písali. — P. A. H. v P. Váš milý list sme s radosťou čítali. Básne Vaše túžobne čakáme. Národ slovenský je Vám povďačným, že zreteľ bratov Čechov básňami svojimi na naše Slovensko obraciate: len vzájomnosť nás spasí. Listovne viac. Na zdar! — „Lumír.“ Prácička Vaša svedčí o nadaní; no treba Vám zaoberať sa pravidlami veršovníctva a čítaním slovenských poetov. Nemožno ju nám uverejniť. — P. T. vo Špiši. Báseňky prívčas zosnulého brata Vašho prečítame a jestli bude možno uverejníme.

Predpláca sa u redakcie a administrácie v Prievidzi (Privigye):

Celoročne 4 zl., polročne 2 zl. r. č. Študenti a remeselníci mládež, i chudobní učiteľia obdržia „Orla“ za 2 zl. r. č. Roč. II. III. a IV. „Orla“ možno dostať po 3 zl., mládež po 2 zl. — „Orla“ vychádza vo 12 sošitoch, 4—5 hárkov silných, každého mesiaca na veľkej štvorke.

Majiteľ a vydávateľ **Andrej Truchlý-Sytniansky.** — Knihtač.-účast. spolok v T. Sv. Martine.